

Specijalni izvještaj

o položaju žrtava nasilja u porodici u Kantonu 10

Banja Luka, septembar 2020. godine

SPECIJALNI IZVJEŠTAJ
o položaju žrtava nasilja u porodici u Kantonu 10

Banja Luka, septembar 2020. godine

SADRŽAJ

I - UVOD	5
1.1. Razlozi za izradu ovog Izvještaja.....	5
1.2. Cilj Izvještaja	5
II – RELEVANTNO ZAKONODAVSTVO	6
2.1. Međunarodni standardi	6
2.2. Zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini.....	11
III – SITUACIJSKA ANALIZA	23
3.1. Statistički pokazatelji	23
3.2. Prikupljanje informacija o slučajevima nasilja u porodici i problemima s kojima se nadležni organi susreću	25
IV - ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	43

I - UVOD

1.1. Razlozi za izradu ovog Izvještaja

U medijima se često objavljuju informacije o slučajevima nasilja u porodici na području Kantona 10. Tako je dana 11.10.2017. godine i Euroblic objavio informaciju o teškom položaju povratnika u opštinama Drvar, Bosansko Grahovo i Glamoč. Euroblic naglašava, da je i sigurnost ovdje luksuz uz navođenje slučaja žene žrtve nasilja u porodici, kojoj je policajac rekao da “dođe sutra”.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su na osnovu navedene informacije objavljene u Euroblicu, odlučili izraditi Specijalni izvještaj o položaju žrtava nasilja u porodici u Kantonu 10.

S obzirom na značaj uloge koju porodica ima za razvoj pa i opstanak svakog društva, problemu nasilja u porodici daje se sve veći značaj. Društvo ne smije dozvoliti da žene, djeca, nemoćne osobe i drugi, budu žrtvom porodičnog nasilja. Tim prije, ako su djeca žrtve nasilja ili posmatraju nasilje kroz duži period, na “najboljem su putu” da i sami postanu nasilni.

Postoji niz međunarodnih dokumenata koji garantuju prava ugroženim kategorijama, pri čemu ističemo Istanbulsku konvenciju koju je Bosna i Hercegovina ratificirala, čime se obavezala na preduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi prevencije nasilja nad ženama, zaštite žrtava nasilja te kažnjavanje počinioca nasilja.

U Kantonu 10 koji je u sastavu Federacije Bosne i Hercegovine postoji pravni okvir koji reguliše zaštitu nasilja u porodici, ali je otvoreno pitanje stvarne primjene donesenih zakonodavnih propisa. Pitanje zaštite u porodici uređeno je Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine¹.

1.2. Cilj Izvještaja

Cilj Izvještaja je, osigurati razumijevanje problema i pitanja vezanih za položaj osoba izloženih nasilju u porodici u Kantonu 10, kao jednog od preduslova za osiguranje prava svakoga a posebno žena na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, te doprinijeti opštem poboljšanju prava svih osoba da žive slobodno od nasilja, kao i poboljšanju ljudskih prava i sloboda u Kantonu 10. Izvještaj treba osigurati identificiranje ključnih smjerova za institucionalno djelovanje s ciljem rješavanja uočenih problema u ovoj oblasti.

¹ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Federaciji BiH, br.20/13

II – RELEVANTNO ZAKONODAVSTVO

2.1. Međunarodni standardi

2.1.1. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima²

Član 2.

2. Države članice ovog pakta obavezuju se da garantuju da će sva prava koja su u njemu formulirana biti ostvarivana bez ikakve diskriminacije zasnovane na rasi, boji, spolu, jeziku, političkom ili kakvom drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom porijeklu, imovinskom stanju, rođenju ili kakvoj drugoj okolnosti.

Član 3.

Države članice ovog pakta obavezuju se da osiguraju jednako pravo muškarcima i ženama da uživaju sva ekonomska, socijalna i kulturna prava koja su nabrojana u ovom paktu.

2.1.2. Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena³

Član 1.

Za svrhe ove konvencije, izraz “diskriminacija žena” označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje u pogledu spola, što ima za posljedicu ili cilj da ženama ugrozi ili onemogući priznanje, ostvarenje ili vršenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom polju, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovu ravnopravnosti muškaraca i žena.⁴

2.1.3. Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama

Član 14. (Zabrana diskriminacije)

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.

2.1.4. Protokol broj 12. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama

Član 1. (Opća zabrana diskriminacije)

1. Uživanje svih prava određenih zakonom osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili drugi status.
2. Nikoga ne smiju diskriminisati javna tijela na bilo kojoj osnovi, kako je i navedeno u stavu 1.

² Usvojen i otvoren za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine 2200A (XXI) od 16. decembra 1966. godine, stupio na snagu 3. januara 1976. godine.

³ Odobrena i predložena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih naroda 34/180 od 18. decembra 1979. godine. Konvencija je stupila na snagu 3. septembra 1981. godine.

⁴ U Općoj preporuci 19, Komitet je zaključio da nasilje zasnovano na genderu – nasilje nad ženom zato što je žena ili koje disproporcionalno utječe na žene, bilo da ga vrše javne vlasti ili neke osobe, organizacije ili preduzeća – spada pod definiciju člana 1.

2.1.5. Evropska socijalna povelja (revidirana)⁵

Član 12. (Pravo na socijalnu zaštitu)

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu zaštitu, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

- 1. uspostave ili održavaju sistem socijalne zaštite;*
- 2. održavaju sistem socijalne zaštite na zadovoljavajućem nivou, koja je kao minimum jednaka onoj koja je potrebna za ratifikaciju Evropskog kodeksa socijalne zaštite;*
- 3. nastojati progresivno podizati sistem socijalne zaštite na viši nivo...;*

Član 13. (Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć)

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu i medicinsku pomoć, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

- 1. osiguraju da svaka osoba koja ne raspolaže odgovarajućim resursima, i koja nije u mogućnosti osigurati te resurse bilo vlastitim naporima ili iz drugih izvora, posebno uživanjem beneficija sheme socijalne zaštite, dobije odgovarajuću pomoć, i u slučaju bolesti, brigu koju iziskuje njeno stanje;*
- 2. osigura da osobe koje primaju takvu pomoć neće, iz tog razloga, podnositi smanjenje svojih političkih i socijalnih prava;*
- 3. predvidi da svako može dobiti, preko odgovarajućih javnih ili privatnih službi, savjete i ličnu pomoć koja im je eventualno potrebna da bi spriječili, otklonili ili ublažili lično ili porodično siromaštvo.*

Član 14. (Pravo na korištenje službi socijalne zaštite)

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na korištenje službi socijalne zaštite, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

- 1. promovišu ili pružaju usluge koje, korištenjem metoda socijalnog rada, doprinose dobrobiti i razvoju pojedinaca i grupa unutar zajednice, i njihovo prilagođavanje socijalnom okruženju;*
- 2. potiče učešće pojedinaca i dobrovoljnih i drugih organizacija u uspostavi i održavanju takvih službi.*

Član 16. (Pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu)

S ciljem osiguranja potrebnih uslova za puni razvoj porodice, koja je osnovna jedinica društva, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da promovišu ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu porodičnog života sredstvima kao što su socijalne i porodične naknade, fiskalni aranžmani, pružanje stanovanja za porodice, beneficije za mlade bračne parove, i druga odgovarajuća sredstva.

⁵Evropska socijalna povelja (Povelja) je najznačajniji dokument koji reguliše ostvarivanje ekonomskih i socijalnih prava u okviru Evropske unije. Bosna i Hercegovina (BiH) je ratificirala Povelju 2008. godine, čime se obavezala na usklađivanje domaćeg zakonodavstva i prakse sa standardima predviđenim u ovom dokumentu. Primjena, osiguranje, ostvarivanje i zaštita prava predviđenih u Povelji uslovi su u okviru procesa pridruživanja BiH Evropskoj uniji.

Član 17. (Pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu)

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava djece i mladih da odrastu u okruženju koje potiče puni razvoj njihove ličnosti i njihovih fizičkih i mentalnih kapaciteta, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, bilo direktno ili u saradnji s javnim i privatnim organizacijama, preduzmu sve odgovarajuće i potrebne mjere kreirane s ciljem:

1. a) osiguranja da djeca i mladi, uvažavajući prava i obaveze njihovih roditelja, imaju zaštitu, pomoć, obrazovanje i obuku koju trebaju, posebno predviđanjem osnivanja ili održavanja institucija i službi dovoljnih i adekvatnih za ovu svrhu;

b) zaštite djece i mladih od zanemarivanja, nasilja i eksploatacije;

c) predviđanja zaštite i posebne pomoći od države za djecu i mlade osobe privremeno ili konačno uskraćene za pomoć njihove porodice;

2. omogućiti djeci i mladima besplatno osnovno i srednje obrazovanje, kao i poticati njihovo redovno prisustvo nastavi.

2.1.6. Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici ⁶

Član 1. Ciljevi Konvencije

1. Ciljevi ove Konvencije su:

a. zaštita žena od svih oblika nasilja i sprečavanje, procesuiranje i eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

b. doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije nad ženama i promovisanje suštinske jednakosti između žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena;

c. izrada sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

d. unapređenje međunarodne saradnje u pogledu eliminisanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

e. pružanje podrške i pomoći organizacijama i tijelima unutrašnjih poslova u djelotvornoj saradnji da bi se usvojio sveobuhvatni pristup eliminisanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

2. Da bi se osigurala djelotvorna primjena odredbi Konvencije, u okviru ove konvencije određen je mehanizam za praćenje.

Član 2. Oblast primjene Konvencije

1. Konvencija se odnosi na sve oblike nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici, koje žene pogađa nesrazmjerno više u odnosu na muškarce.

Član 4. Osnovna prava, načelo jednakosti i nediskriminacije

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere za unapređenje i zaštitu prava svakoga, posebno žena, da živi slobodno od nasilja kako u javnoj tako i u privatnoj sferi.

2. Članice će osuditi sve oblike diskriminacije nad ženama i bez odgađanja poduzeti neophodne zakonodavne i druge mjere za sprečavanje diskriminacije, a posebno:

⁶ "Službeni glasnik BiH", broj 15/13

- uključivanjem u ustav države odnosno druge odgovarajuće zakone načela jednakosti između žena i muškaraca i osiguravanjem praktičnog ostvarivanja ovog načela;
- zabranom diskriminacije nad ženama, uključujući korištenje sankcija, prema potrebi;
- ukidanjem zakona i praksi koje diskriminiraju žene.

3. Članice će osigurati primjenu odredbi ove Konvencije, posebno mjera zaštite prava žrtava, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su: spol, rod, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili neko drugo mišljenje, nacionalno odnosno društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, seksualno opredjeljenje, rodni identitet, uzrast, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanje, status migranta ili izbjeglice, odnosno neki drugi status.

4. Posebne mjere neophodne za sprečavanje i zaštitu žena od rodno zasnovanog nasilja ne smatraju se diskriminacijom u smislu ove Konvencije.

Član 5. Obaveze država i dužna pažnja

1. Članice će se sudržati od učešća u bilo kakvom činu nasilja nad ženama i osigurati da državna tijela, zvaničnici, službenici, ustanove i drugi akteri koji nastupaju u ime države postupaju u skladu s ovom obavezom.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere da s dužnom pažnjom spriječe, istraže, kazne i osiguraju reparaciju za djela nasilja obuhvaćena ovom konvencijom koja učine akteri koji ne istupaju u ime države.

Član 7. Sveobuhvatne i koordinirane politike

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere za usvajanje i primjenu djelotvornih, sveobuhvatnih i koordiniranih državnih politika koje obuhvataju sve relevantne mjere za sprečavanje i borbu protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom i nude holistički odgovor na nasilje nad ženama.

2. Članice će osigurati da politike koje se navode u stavu 1 stave prava žrtve u središte svih mjera i da se primjenjuju kroz djelotvornu saradnju svih nadležnih tijela, institucija i organizacija.

3. Mjere koje se preduzimaju u skladu s ovim članom uključit će, prema potrebi, sve nadležne aktere, kao što su državna tijela, nacionalne, regionalne i lokalne skupštine i uprave, državne institucije za zaštitu ljudskih prava i organizacije civilnog društva.

Član 8. Finansijska sredstva

Članice će odvojiti odgovarajuća finansijska sredstva i ljudske resurse za adekvatno provođenje integrisanih politika, mjera i programa za sprečavanje i borbu protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom, uključujući i one koje provode nevladine organizacije i civilno društvo.

Član 9. Nevladine organizacije i civilno društvo

Članice će prepoznati, podsticati i podržavati, na svim nivoima, rad nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva u borbi protiv nasilja nad ženama i uspostaviti djelotvornu saradnju s ovim organizacijama.

Član 10. Koordinaciono tijelo

1. Članice će odrediti odnosno uspostaviti jedno ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, provođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom. Ova tijela će koordinirano prikupljati podatke u skladu s članom 11. vršiti analizu i objavljuvati rezultate.

Član 16. Programi preventivne intervencije i programi za rad s počiniocima nasilja

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere za osnivanje i podršku programa koji imaju za cilj da počinioci nasilja u porodici nauče i usvoje nenasilno ponašanje u međuljudskim odnosima u pogledu sprečavanja daljeg nasilja i izmjene obrazaca nasilnog ponašanja.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere za osnivanje i podršku programa za rad s počiniocima, posebno seksualnim prestupnicima, koji imaju za cilj sprečavanje ponavljanja kaznenog djela.

3. Prilikom preduzimanja mjera iz st. 1 i 2, članice će osigurati da sigurnost, podrška za žrtve i njihova ljudska prava budu od primarnog značaja i da, prema potrebi, osnivanje i provođenje ovih programa bude u bliskoj saradnji sa specijaliziranim službama za podršku žrtvama.

Poglavlje IV. Zaštita i podrška

Član 18. Opće obaveze

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere zaštite svih žrtava od daljeg nasilja.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere, u skladu s međunarodnim pravom, da osiguraju odgovarajuće mehanizme za djelotvornu saradnju između svih nadležnih državnih tijela, uključujući sudove, javna tužilaštva, tijela unutrašnjih poslova, lokalne i regionalne uprave, kao i nevladine organizacije i ostale relevantne organizacije i osobe, u pružanju zaštite i podrške žrtvama i svjedocima svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom, uključujući i upućivanje na opće i specijalizirane službe podrške, navedene u čl. 20. i 22. ove Konvencije.

3. Članice će osigurati da mjere koje preduzimaju u skladu s ovim poglavljem ispunjavaju sljedeće kriterije:

- da su zasnovane na razumijevanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz rodne perspektive i da su usmjerene na ljudska prava i sigurnost žrtve;
- da su zasnovane na integrisanom pristupu koji uzima u obzir odnos između žrtava, počinitelaca, djece i njihovog šireg društvenog okruženja;
- da imaju za cilj izbjegavanje sekundarne viktimizacije;
- da imaju za cilj osnaživanje i ekonomsku neovisnost žena žrtava nasilja;
- da, tamo gdje je to prikladno, različite službe za zaštitu i podršku žrtava budu u istim prostorijama;
- da odgovaraju na specifične potrebe ugroženih osoba, uključujući i djecu-žrtve, i da su im dostupne.

4. Pružanje usluga ne smije ovisiti od spremnosti žrtve da podnese prijavu ili svjedoči protiv bilo kojeg počinioca...

Član 20. Opće usluge podrške

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurale da žrtve imaju pristup uslugama koje omogućavaju njihov oporavak od nasilja. Ove mjere treba da obuhvataju, kada je to neophodno, usluge kao što je pravno i psihološko savjetovalište, finansijska pomoć, stanovanje, obrazovanje, obuka i pomoć prilikom zapošljavanja.
2. Članice će preduzeti sve neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurale žrtvama pristup uslugama zdravstvene i socijalne zaštite, kao i adekvatnu opremljenost ovih službi i obučenosť zaposlenih za pomoć žrtvama i upućivanje na odgovarajuće službe.

Član 22. Specijalizirane usluge podrške

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere da omogućie odnosno osiguraju, uz odgovarajuću geografsku rasprostranjenost, neposredne kratkoročne i dugoročne specijalizirane usluge podrške za svaku žrtvu koja je bila izložena bilo kojim djelom nasilja obuhvaćenog Konvencijom.
2. Članice će omogućiti odnosno osigurati specijalizirane usluge podrške za sve žene žrtve nasilja i njihovu djecu.

Član 23. Sigurne kuće

Članice će preduzeti sve neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za siguran smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci.

2.2. Zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini

2.2.1. Ustav Bosne i Hercegovine⁷

Član II (Ljudska prava i osnovne slobode)

Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

1. Međunarodni standardi

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima (...)

Aneks I

Dodatni sporazumi o ljudskim pravima koji će se primjenjivati u Bosni i Hercegovini

...8. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966)

9. Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije u odnosu na žene (1979)

...

⁷„Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini“

2.2.2. Zakon o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Član 1.

1. Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine je neovisna institucija uspostavljena s ciljem promovisanja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba, kako je zagarantovano posebno Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku tog Ustava...

Član 2.

1. Institucija će razmatrati predmete koji se odnose na slabo funkcionisanje ili povrede ljudskih prava i sloboda počinjene od strane bilo kojeg tijela vlasti u Bosni i Hercegovini.

2. Institucija će djelovati po prijemu žalbe ili *ex officio*...

Član 25.

1. Tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su Instituciji pružiti odgovarajuću pomoć u istrazi i vršenju kontrole.

Član 32.

1. Ombudsmen može dati preporuke vladinim tijelima s ciljem usvajanja novih mjera...

4. Kada, nakon razmatranja predmeta, Ombudsmen ustanovi da način na koji je zakon primijenjen vodi nepravičnim rezultatima, on može uputiti nadležnom tijelu vlade preporuke koje bi dovele do pravičnog rješenja situacije predmetnog pojedinca. Ombudsmen može nadležnom tijelu dati prijedlog mjera čija primjena bi vjerovatno poboljšala situaciju na koju se žali, uključujući isplatu odštete, i u godišnjem ili specijalnom izvještaju Institucije dati prijedlog za izmjene i dopune zakona i drugih propisa kada on smatra da je to potrebno...

2.2.3. Zakon o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine ⁸

Član 2. (Diskriminacija)

(1) Diskriminacijom će se, u smislu ovog Zakona, smatrati svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojoj osobi ili grupi osoba na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, **društvenog položaja i spola**, spolnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima javnog života.

(2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sva javna tijela kao i na sve fizičke ili pravne osobe, i u javnom i u privatnom sektoru, u svim oblastima, a naročito: zaposlenja, članstva u profesionalnim organizacijama, obrazovanja, obuke, stanovanja, zdravlja, socijalne zaštite, dobara i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, te obavljanja gospodarskih aktivnosti i javnih usluga.

⁸ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 59/05 i 66/16

Član 3. (Oblici diskriminacije)

(1) *Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama određenim članom 2. ovog Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neka osoba ili grupa osoba dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od neke druge osobe ili grupe osoba u sličnim situacijama.*

(2) *Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, ima ili bi imala učinak dovođenja neke osobe ili grupe osoba u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druge osobe.*

Član 6. (Oblast primjene)

Ovaj Zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlaštenjima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba, u svim a posebno u sljedećim oblastima:

c) socijalne zaštite, uključujući socijalno osiguranje, socijalne naknade, socijalnu pomoć (naknade za stanovanje, naknade za mlade, itd.) i način postupanja prema korisnicima socijalne zaštite.

Član 7. (Centralna institucija za zaštitu od diskriminacije)

(1) *Centralna institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ombudsmen Bosne i Hercegovine).*

(2) *Ombudsmen Bosne i Hercegovine postupa u skladu s ovim Zakonom i Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava BiH tako da u okviru svoje nadležnosti:*

a) zaprima pojedinačne i grupne žalbe u vezi s diskriminacijom;

b) fizičkim i pravnim osobama koje su podnijele žalbu zbog diskriminacije daje potrebna obavještenja o njihovim pravima i obavezama, te mogućnostima sudske i druge zaštite;

c) povodom žalbe Ombudsmen Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu ili da pokrene istražni postupak u skladu s posebnim propisima;

d) predlaže pokretanje postupka medijacije u skladu s odredbama Zakona o medijaciji;

e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;

f) podnosi godišnji, a prema potrebi i vanredne izvještaje o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;

g) informiše javnost o pojavama diskriminacije;

h) na vlastitu inicijativu, provodi istraživanja u oblasti diskriminacije;

i) daje mišljenja i preporuke s ciljem sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini;

j) ima pravo da pokreće i sudjeluje u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim Zakonom;

k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavnim i izvršnim tijelima;

l) radi na promociji ovog Zakona, informiše javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promoviše borbu protiv diskriminacije u svrhu njene prevencije;

2.2.4. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini⁹

Član 1.

Ovim Zakonom uređuje se, promoviše i štiti ravnopravnost spolova, garantuju jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i u privatnoj sferi društva, te uređuje zaštita od diskriminacije na osnovu spola.

Član 2.

(1) Osobe muškog i ženskog spola su ravnopravne.

(2) Puna ravnopravnost spolova garantuje se u svim oblastima društva, uključujući ali ne ograničavajući se na oblasti obrazovanja, ekonomije, zapošljavanja i rada, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, sportu, kulturi, javnom životu i medijima, bez obzira na bračno i porodično stanje.

(3) Diskriminacija na osnovu spola i spolne orijentacije zabranjena je.

(4) Diskriminacijom se ne smatra uvođenje, donošenje i provođenje privremenih posebnih mjera s ciljem otklanjanja postojeće neravnopravnosti, promovisanja jednakosti i zaštite ravnopravnosti spolova.

(5) Diskriminacijom na osnovu spola ne smatra se norma, kriterij ili praksa koju je moguće objektivno opravdati postizanjem zakonitog cilja, proporcionalnog preduzetim nužnim i opravdanim mjerama.

Član 3.

(1) Diskriminacija na osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

(2) U svojim oblicima diskriminacija može biti direktna, indirektna, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, poticanje na diskriminaciju i nasilje na osnovu spola.

Član 6.

(1) Nasilje na osnovu spola je zabranjeno.

(2) Nasilje na osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputavaju osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

(3) Nasilje na osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na:

a) nasilje koje se događa u porodici ili domaćinstvu;

b) nasilje koje se događa u široj zajednici;

c) nasilje koje počine ili tolerišu tijela vlasti i druga ovlaštena tijela i pojedinci;

d) nasilje na osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

(4) Nadležne vlasti obavezne su poduzeti odgovarajuće mjere radi eliminacije i sprečavanja nasilja na osnovu spola u javnoj i privatnoj sferi života, te osigurati instrumente pružanja zaštite, pomoći i naknade žrtvama.

(5) Nadležne vlasti obavezne su preduzeti odgovarajuće mjere, uključujući a ne ograničavajući se, na oblast obrazovanja radi eliminacije predrasuda, običaja i svih drugih praksi baziranih na ideji

⁹ Službeni glasnik BiH, broj 32/10

infernornosti ili superiornosti bilo kojeg spola, kao i na stereotipnim ulogama osoba muškog i ženskog spola. Ovo uključuje, ali nije ograničeno na edukaciju i podizanje svijesti među državnim službenicima, u javnosti i na druge načine.

Član 16.

(1) Svi imaju jednaka prava na socijalnu zaštitu bez obzira na spol.

(2) Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola u uživanju svih oblika socijalnih prava utvrđenih važećim zakonima, a posebno u slučajevima:

- a) podnošenja zahtjeva za ostvarivanje bilo kojeg prava iz oblasti socijalne zaštite;*
- b) postupka utvrđivanja i načina korištenja socijalnih prava i utvrđenih beneficija;*
- c) prestanka uživanja utvrđenih prava.*

Član 17.

Nadležne vlasti osigurati će da zakoni i drugi akti, te mehanizmi koji se odnose na pristup i korištenje socijalne zaštite nisu diskriminirajući na osnovu spola, bilo direktno ili indirektno.

Član 24.

(1) Tijela vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalna tijela i tijela jedinica lokalne samouprave, pravne osobe s javnim ovlaštenjima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su preduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;*
- b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja s odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;*
- c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;*
- d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu.*

(2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;*
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;*
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.*

(3) Nadležna zakonodavna, izvršna i tijela uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

(4) Nadležna državna, entitetska i kantonalna tijela vlasti, kao i tijela jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova iz stava (2) ovog člana radi usaglašavanja s odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Član 25.

(1) Nadzor nad provođenjem ovog Zakona obavlja Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice (u daljem tekstu: Ministarstvo).

(2) Radi praćenja primjene ovog Zakona, u okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, formira se Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Agencija).

(3) Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine organizuje se i radi u skladu s posebnom odlukom koju, na prijedlog Ministarstva iz stava (1) ovog člana, donosi Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Član 26.

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine u okviru svojih nadležnosti obavlja sljedeće poslove:...

f) u postupku pripreme nacрта i prijedloga zakona, podzakonskih i drugih normativnih akata, strategija, planova i programa, a prije dostavljanja Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, daje mišljenje o usaglašenosti navedenih akata s ovim Zakonom i međunarodnim standardima o ravnopravnosti spolova.

Član 27.

(1) Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine i Gender centar Republike Srpske prate primjenu Zakona na nivou entiteta i u tu svrhu naročito obavljaju sljedeće poslove:

a) prate usaglašenost zakona i drugih akata, politika, strategija, planova i programa koji se donose na nivou entiteta, s domaćim i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;

b) daju mišljenje o usaglašenosti zakona i drugih akata, politika, strategija, planova i programa koji se donose na nivou entiteta s odredbama ovog Zakona i drugim domaćim i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova i pokreću inicijative za usaglašavanje;...

h) sarađuju s nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda;

i) pružaju stručnu i savjetodavnu podršku i pomoć svim institucijama sistema i drugim partnerima.

2.2.5. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Federaciji BiH¹⁰

Član 1. - Predmet Zakona

Ovim Zakonom uređuje se: zaštita od nasilja u porodici, pojam porodice i nasilje u porodici, vrsta i svrha zaštitnih mjera za osobe koje su počinile radnje nasilja u porodici, način i postupak izricanja zaštitnih mjera, zaštita žrtve od nasilja u porodici, međusobna povezanost svih subjekata koji su u funkciji zaštite od nasilja u porodici i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u porodici.

Član 3. - Opća načela pružanja zaštite i izuzeće od primjene Zakona

Načela zaštite od nasilja u porodici uređena ovim Zakonom i drugim propisima, kao i međunarodni standardi koje je prihvatila Bosna i Hercegovina koji uređuju oblast nasilja u porodici, primjenjivat će se u svim slučajevima radi osiguranja najdjelotvornije zaštite za žrtve nasilja u porodici.

Primjenu i provođenje ovog Zakona u skladu sa svojim nadležnostima osigurat će općinski sud - prekršajno odjeljenje suda (u daljnjem tekstu: nadležni sud), policija, organ starateljstva i druge

¹⁰ Službene novine Federacije BiH, broj 20/13

institucije nadležne za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, uz obavezu zajedničkog i koordiniranog djelovanja.

Institucije iz stava 2 ovog člana trebaju osigurati da postupanja sa žrtvama nasilja i nasilnim osobama vrše uposlenici educirani za rad s navedenim osobama.

Prema djetetu iz stava 3 član 2. ovog Zakona koje učini radnje iz člana 7. ovog Zakona neće se primjenjivati odredbe čl. od 9. do 30. ovog Zakona.

Zaštitu žrtvi nasilja u porodici mogu pružiti i nevladine organizacije registrovane za pružanje ovih usluga.

Član 31. – Osiguravanje osnovnih životnih potreba

Žrtva nasilja u porodici ima pravo na osiguravanje osnovnih životnih potreba u pogledu neophodnog zdravstvenog, socijalnog i materijalnog zbrinjavanja i pravo osiguravanja pravne pomoći za rješavanje socijalnog, ekonomskog i drugog statusa.

Zaštita žrtve nasilja u porodici iz stava 1 ovog člana osigurava se u skladu s važećim zakonima koji propisuju pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu i ostvarivanje prava na pravnu pomoć.

Član 32. - Finansiranje osnovnih oblika zaštite i privremene pomoći žrtvi

Sredstva za finansiranje osnovnog oblika žrtve nasilja u porodici kojoj se odmah ne može osigurati zaštita u skladu s članom 31. ovog Zakona u okviru postojećih sistema zdravstvene i socijalne zaštite, osigurat će se u okviru privremene pomoći.

S ciljem ostvarivanja privremene pomoći iz stava 1 ovog člana vlada kantona donijet će propis u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona kojim će se propisati način ostvarivanja privremenih oblika pomoći, uključujući i pravnu pomoć žrtvi nasilja u porodici.

Član 33. - Način zbrinjavanja žrtve

Radi osiguranja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve nasilja u porodici, bez straha i opasnosti po život, policija i organ starateljstva dužni su, uz prethodni pristanak žrtve, privremeno zbrinuti žrtvu nasilja u porodici u sigurnu kuću/sklonište (u daljnjem tekstu: sigurna kuća), drugu odgovarajuću instituciju ili kod druge porodice.

Žrtva nasilja u porodici privremeno se zbrinjava u sigurnu kuću na zahtjev policije ili organa starateljstva u trajanju najduže do šest mjeseci.

Rok iz stava 2 ovog člana može se na zahtjev sigurne kuće produžiti uz pisanu saglasnost nadležnog organa starateljstva.

Član 35. - Osnivanje i finansiranje sigurnih kuća

Sigurnu kuću može osnovati pravna ili fizička osoba u skladu sa zakonom.

Sredstva za finansiranje privremenog zbrinjavanja žrtve nasilja u sigurnoj kući, drugoj odgovarajućoj instituciji ili kod druge porodice osiguravaju se u skladu s propisima Federacije Bosne i Hercegovine i kantona u procentima od:

- 1) budžeta kantona u visini od 30%,
- 2) budžeta Federacije Bosne i Hercegovine u visini od 70%.

Kriterije i standarde za osnivanje, rad i finansiranje sigurnih kuća propisat će federalni ministar rada i socijalne politike u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 37. - Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici

Vlada kantona donosi dvogodišnji program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje kantona...

Član 39. - Protokol o saradnji

Nadležne institucije iz člana 8. stav 1 ovog Zakona kao i nadležni pravosudni organi dužni su za područje jedne ili više općina potpisati protokol o saradnji kojim će biti utvrđena međusobna prava i obaveze u postupku prijavljivanja slučajeva nasilja u porodici, pružanja zaštite žrtvama nasilja u porodici, kao i u radu s nasilnim osobama.

Član 40. – Vođenje evidencije

Policajska uprava dužna je voditi evidenciju o prijavljenim slučajevima nasilja u porodici i o provođenju zaštitnih mjera iz čl. 11, 12. i 13. ovog Zakona...

Nadležni sud dužan je voditi evidenciju o podnesenim zahtjevima za izricanje zaštitnih mjera i o izrečenim zaštitnim mjerama...

Organ starateljstva dužan je voditi evidenciju o izrečenim zaštitnim mjerama osobama koje su štice zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere...

Sve evidencije iz ovog člana moraju se voditi u skladu s članom 18. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini...

Evidencije iz ovog člana obavezno se dostavljaju Gender centru Federacije Bosne i Hercegovine najkasnije do 10. januara za prethodnu godinu.

Član 41. – Obaveze policijske uprave

Policajska uprava dužna je odmah obavijestiti organ starateljstva o slučaju nasilja u porodici, kao i dostaviti službene zabilješke koje vodi vezano uz slučajeve nasilja u porodici radi evidencije i prevencije.

Policajska uprava je po saznanju o nepostupanju po izrečenoj zaštitnoj mjeri od osobe kojoj je izrečena zaštitna mjera dužna bez odlaganja obavijestiti nadležni sud s prijedlogom za izricanje novčane kazne u skladu s članom 45. ovog Zakona.

Član 42. – Obaveze organa starateljstva

Organ starateljstva je dužan pratiti izvršenje izrečene mjere, obavještavati nadležni sud o izvršenju mjere, predložiti prekid ili produženje ili zamjenu mjere drugom mjerom.

Organ starateljstva dužan je dostaviti sudu izvještaj o izvršenju zaštitne mjere najkasnije u roku od šest mjeseci, a na zahtjev suda, prema potrebi, i ranije.

Član 43. - Nadzor nad provođenjem

Nadzor nad provođenjem ovog Zakona vrši Federalno ministarstvo pravde.

Vlada Federacije obavezna je jednom godišnje podnijeti redovni godišnji izvještaj o provođenju Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine.

2.2.6. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine¹¹

Član 12.

Korisnici socijalne zaštite, u smislu ovog Zakona, su osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe i to:

- 1) djeca bez roditeljskog staranja,
- 2) odgojno zanemarena djeca,
- 3) odgojno zapuštena djeca,
- 4) djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama,
- 5) osobe s invaliditetom i osobe ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju,
- 6) materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe,
- 7) stare osobe bez porodičnog staranja,
- 8) osobe s društveno negativnim ponašanjem,
- 9) osobe i porodice u stanju socijalne potrebe, kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Propisima kantona može se proširiti krug korisnika socijalne zaštite iz stava 1 ovog člana u skladu s programima razvoja socijalne zaštite i specifičnim prilikama u kantonu.

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine¹²

Član 222. Nasilje u porodici

(1) Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje člana svoje porodice, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ko krivično djelo iz stava 1 ovog člana učini prema članu porodice s kojim živi u zajedničkom domaćinstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(3) Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz st. 1 i 2 ovog člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno za teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(4) Ako je krivičnim djelom iz st. od 1 do 3 ovog člana član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je kazneno djelo iz st. od 1 do 3 ovog člana učinjeno prema djetetu ili maloljetniku, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(5) Ako je krivičnim djelom iz st. od 1 do 4 ovog člana prouzrokovana smrt člana porodice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.

(6) Ko usmrti člana kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

¹¹ Službene novine Federacije BiH, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 7/14, 45/16, 19/17 i 40/18

¹² Službene novine Federacije BiH, br. 36/03, 21/04-ispr, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17

Zakon o prekršajima Federacije BiH¹³

Član 1.

Predmet Zakona: Ovim Zakonom se definiše: prekršaj, prekršajne sankcije, postupak prema maloljetnicima, zastara, prekršajni postupak, prekršajni nalog, zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, usmeni pretres, rješenje o prekršaju, žalba, povrat u pređašnje stanje, ponavljanje postupka, evidencija i brisanje sankcija, izvršenje kazni, kao i druga pitanja od značaja za prekršaje na području Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

Član 12.

Propisivanje prekršaja

(1) Prekršaji i prekršajne sankcije mogu biti propisani zakonima Bosne i Hercegovine, Federacije, kantona ili drugim propisima Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Vlade Federacije, vlada kantona i odlukama gradskih ili općinskih vijeća.

(2) Tijela ovlaštena za donošenje propisa o prekršajima mogu propisivati samo kazne i zaštitne mjere predviđene ovim Zakonom i u granicama koje određuje ovaj Zakon.

(3) Tijela ovlaštena za donošenje propisa iz stava (1) ovog člana mogu propisivati prekršajne kazne i zaštitne mjere samo za povrede propisa koje oni donose u okviru svoje mjerodavnosti utvrđene Ustavom i zakonom, pod uvjetima određenim ovim Zakonom.

(4) Tijelo ovlašteno da propisuje prekršajne kazne i zaštitne mjere ne može ovo pravo prenijeti na druga tijela.

Član 16.

Izricanje prekršajne sankcije

(1) Prekršajnu sankciju može izreći sud u prekršajnom postupku koji je pokrenut i proveden u skladu s ovim Zakonom.

(2) Ovlašteno tijelo može izreći prekršajnu sankciju putem izdavanja prekršajnog naloga u skladu s postupkom koji je propisan ovim Zakonom.

Član 25.

Uslovna osuda

(1) Uslovnom osudom sud okrivljeniku utvrđuje novčanu kaznu i/ili zaštitnu mjeru i istodobno određuje da se ona neće izvršiti ako okrivljenik za vrijeme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od šest mjeseci niti duže od jedne godine (vrijeme provjere), ne izvrši novi prekršaj ili ispuni drugi uslov koji mu odredi sud.

(2) Pri odlučivanju hoće li izreći uslovnu osudu sud će, vodeći računa o svrsi uslovne osude, posebno uzeti u obzir ličnost okrivljenika, njegov raniji život, njegovo ponašanje poslije izvršenog prekršaja, stepen prekršajne odgovornosti i druge okolnosti pod kojima je prekršaj izvršen.

(3) Zaštitne mjere izrečene uz uslovnu osudu izvršavaju se.

Član 28.

Zaštitne mjere

(1) Zaštitne mjere mogu se propisati samo zakonom.

¹³ Službene novine Federacije BiH, br. 63/14

(2) Za prekršaj se mogu propisati sljedeće zaštitne mjere: 1) oduzimanje predmeta, 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, 3) potpuna ili djelimična zabrana upravljanja motornim vozilom, 4) liječenje od ovisnosti i 5) zabrana pristupa oštećeniku, objektima ili mjestu izvršenja prekršaja.

(3) Zakonima koji propisuju prekršaje mogu se odrediti dodatne vrste zaštitnih mjera, s tim da svaka zaštitna mjera koja nije predmet direktnog izvršenja od tijela vlasti mora biti uslovljena dobrovoljnim pristankom okrivljenika na takvu zaštitnu mjeru.

Član 72.

Rješenje o prekršaju

(1) Prekršajni postupak završava se donošenjem rješenja o prekršaju.

(2) Rješenjem o prekršaju sud će odlučiti: 1) da se prekršajni postupak obustavlja, 2) da je okrivljenik odgovoran zbog propuštanja, ili...

Član 80.

Izjavljivanje žalbe

Okrivljenik i ovlašteno tijelo mogu izjaviti žalbu na rješenje o prekršaju. Oštećenik može izjaviti žalbu na rješenje o prekršaju samo u pogledu imovinsko-pravnog zahtjeva.

Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine¹⁴

Član 4.

(1) U porodici je zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog partnera i bilo kojeg drugog člana porodice.

(2) Pod nasilničkim ponašanjem podrazumijeva se svako narušavanje fizičkog ili psihičkog integriteta u smislu člana 4. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

2.2.7. Zakon o socijalnoj zaštiti Kantona 10¹⁵

Član 14.

Korisnik socijalne zaštite je samac ili porodica koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, a nisu u mogućnosti ostvariti ih svojim radom ili prihodom od imovine ili iz drugih izvora, odnosno samac ili porodica koji se nalaze u stanju socijalne potrebe.

Korisnici socijalne zaštite su i:

- djeca bez roditeljske zaštite,*
- odgojno zanemarena i zapuštena djeca,*
- djeca čiji je razvoj ometan porodičnim prilikama,*
- tjelesno ili mentalno oštećeno ili psihički bolesno dijete te dijete prema kojem je ili bi trebala biti primijenjena mjera porodične ili krivičnopravne zaštite,*

¹⁴ Službene novine Federacije BiH, br. 35/05, 41/05, 31/14 i 32/19

¹⁵ Narodne novine Kantona 10, broj 5/98

- *tjelesno ili mentalno oštećena ili bolesna odrasla osoba, starija, nemoćna i druga osoba koja zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju ne može udovoljiti osnovnim životnim potrebama,*
- *druga osoba koja je u nevolji zbog poremećenih odnosa u porodici, ovisnosti o alkoholu, drogama ili drugim opojnim sredstvima ili zbog drugih oblika društveno neprihvatljivog ponašanja i drugih uzroka.*

Korisnik socijalne zaštite iz stava 2 ovog člana može biti samac, član porodice ili porodice u cjelini.

III – SITUACIJSKA ANALIZA

3.1. Statistički pokazatelji

Krivična djela nasilja u porodici po godinama i opštinama

Godina	Bos.Grahovo	Drvar	Glamoč	Kupres	Livno	Tomislavgrad	Ukupno
2017.		nema	podat.				46
2018.	3	11	8	1	28	7	58
2019.	2	8	6	2	28	8	54
2020. 30.6.	1	4	3	0	9	0	17

Podneseni izvještaji o počinjenom krivičnom djelu nasilja u porodici Tužilaštvu u Livnu

Godina	Bos.Grahovo	Drvar	Glamoč	Kupres	Livno	Tomislavgrad	Ukupno
2017.	1	5	0	2	15	1	24
2018.	2	5	6	0	12	2	27
2019.	1	4	4	2	19	2	32
2020. 30.06.	0	2	2	0	4	0	8

Podneseni zahtjevi za izricanje zaštitnih mjera Opštinskom sudu Livno

Godina	Bos.Grahovo	Drvar	Glamoč	Kupres	Livno	Tomislavgrad	Ukupno
2017.			nema	podat.			
2018.	2	2	6	0	10	1	21
2019.	1	4	3	0	18	1	27
2020. 30.06.	0	0	0	0	5	0	5

Odluke Kantonalnog tužilaštva po podnesenim izvještajima o počinjenju krivičnog djela

Godina	Optužnica	Obustav. istraga	Naredba o nepr. istrage	Riješeno na drugi način
2017.	27	2	11	1
2018.	25	2	4	0
2019.	27	8	7	0

Odluke Opštinskog suda Livno u krivičnim predmetima nasilja u porodici

Godina	U radu	Riješeno	Vrste kazni
2017.	27	24	Uslovna osuda---- 15 Kazna zatvora---- 6 Oslobađajuća----- 2 Novčana kazna----- 1
2018.	28	23	Uslovna osuda---- 16 Kazna zatvora---- 6 Prisil.smj.u zdr.ust.--- 1
2019.	28	22	Uslovna osuda----- 19 Kazna zatvora----- 2 Novčana kazna----- 1

Prekršajno odjeljenje Opštinskog suda u Livnu je u toku 2017, 2018. i 2019. godine, u predmetima izricanja zaštitnih mjera u slučajevima nasilja u porodici, izreklo sljedeće zaštitne mjere:

Zaštitna mjera Liječenje od alkohola-----	17
Psihosocijalni tretman-----	21
Zabrana približavanja žrtvi nasilja-----	1
Zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju-----	4
Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor-----	2

Odluke Kantonalnog suda u Livnu po izjavljenim žalbama iz 2017, 2018. i 2019. godine

“Krivični po žalbi (KŽ)

- Čl. 222/2 primljeno 23 od kojih je potvrđeno 18, preinačeno 2 i ukinute 3;
- Čl. 223/3 primljeno 1, potvrđena 1;
- Čl. 222/1 primljeno 11, potvrđeno 8, preinačeno 1, ukinuto 2;

Prekršajni po žalbi (PŽp)

ZOZONP/7/ Zakon o zaštiti nasilja u porodici

- primljeno 9, potvrđeno 8 i 1 otvoren predmet.”

3.2. Prikupljanje informacija o slučajevima nasilja u porodici i problemima s kojima se nadležni organi susreću

3.2.1. Informacije od NVO Udruženje građanki Grahovo

Udruženje građanki "Grahovo" iz Bosanskog Grahova je novinarima dalo prvu informaciju o problemu žrtava nasilja u porodici u opštini Bosansko Grahovo. To je bio razlog da Institucija ombudsmena zatraži od navedenog Udruženja korisne informacije o ovom problemu.

Udruženje građanki Grahovo je svojim podneskom br. 64-10/17 od 30.10.2017. godine dostavilo sljedeću informaciju:

"Udruženje građanki Grahovo već duži niz godina radi na projektima prevencije nasilja u obitelji, mladih i djece, kao i na projektima zaštite žrtava nasilja, prvenstveno žena i djece. U svom radu, kroz aktivnosti, psihosocijalne radionice, savjetovanja i podrške ženama, od istih svakodnevno saznajemo puno informacija o nasilju u obitelji nad ženama, kao i nasilja nad djecom i među djecom.

Naime, mi smo prije više od četiri godine otvorile Centar za djecu "Gnijezdo" u Bosanskom Grahovu, gdje svaki dan radimo sa djecom koja dolaze iz višestruko problematičnih obitelji. Svakodnevno djeca u Centru borave od 10,00 do 17,00 sati, a djeca su starosti od 6 do 16 godina. Također, radimo i sa njihovim roditeljima, najčešće majkama, te kroz razne aktivnosti edukacijama pokušavamo im pomoći u rješavanju obiteljskih problema, najčešće alkoholizma, nasilja, siromaštva i dr.

Kroz svoj rad dobijemo razne informacije; žene se najviše žale, a najviše na neadekvatnu pomoć lokalne zajednice i institucija kada je u pitanju nasilje u obitelji. Zbog učestalih pritužbi žena i traženja pomoći od našeg udruženja, odlučili smo formirati jedan multisektorski tim u Bosanskom Grahovu s ciljem borbe protiv nasilja u obitelji, nasilja nad djecom i mladima. Tim čine predstavnici lokalne policije, granične policije, Doma zdravlja Drvar (ambulanta Bosansko Grahovo), Osnovne škole Bosansko Grahovo, Službe za socijalni rad pri Općini Bosansko Grahovo, Dnevnog centra za djecu "Gnijezdo", Udruženja žena "Calendula" i predstavnik Općinskog vijeća Bosansko Grahovo.

Potpisali smo Protokol o suradnji i usvojili smjernice za rad u postupanju sa žrtvama nasilja. Periodično se sastajemo i pokušavamo riješiti taj problem, ali ono što smo do sad detektirali su problemi u institucijama, kao što su: neadekvatan rad ambulante u Bosanskom Grahovu, gdje liječnik opće prakse dolazi samo tri dana u tjednu i radi svega 2 sata dnevno, pa kada eventualnu žrtvu uputimo kod liječnika, ista nije u mogućnosti otići, jer mora u Drvar ili u Livno, a nema osiguran prijevoz.

Problem je što Općina Bosansko Grahovo nema centar za socijalni rad, već jednu službu, gdje je zaposlena jedna osoba, koja je ujedno i pomoćnik načelnika za opću upravu i socijalnu zaštitu, a u Općini nema zaposlena niti jedna stručna osoba, socijalni radnik, pedagog ili psiholog, a istog tog kadra nedostaje, odnosno nema nikako u Osnovnoj školi Bosansko Grahovo.

Problemi u policiji su također vidljivi zbog nedovoljnog broja policijskih službenika, kao i nedostatka znanja i vještina u postupanjima u slučajevima nasilja u obitelji i postupanjima sa žrtvama nasilja. Iz tih i drugih razloga žrtve nasilja često ne prijavljuju nasilje, ili ga pokušaju prijaviti, ali zbog svih ograničenja i “zida” na koji naiđu odustaju od toga i dalje trpe nasilje.

Udruženje građanki Grahovo u lokalnoj zajednici pokušava pomoći u rješavanju problema nasilja u obitelji, u čestim razgovorima sa ženama uputimo ih, po Protokolu, policiji i službi za socijalni rad, međutim, vrlo mali broj žena prijavi nasilje, ili, i ako prijavi, u daljnjem postupku odustane, najčešće kada i ako predmet dođe do tužiteljstva.

Statistički podaci, policije i službi, o broju prijavljenih slučajeva nasilja u obitelji nisu točni niti relevantni, a u svemu ni dobar pokazatelj generalnog stanja nasilja, ali i poštivanja ljudskih prava.

U prosjeku pet žena mjesečno dođe u prostorije Udruženja građanki Grahovo, ili u prostorije Centra “Gnijezdo” i progovori o osobnim problemima nasilja u obitelji. Nakon razgovora sa nama njih dvije krenu da prijave nasilje, jedna odustane “na pola puta” do policije ili općine, a druga nakon prvog kontakta sa službenikom.

Iskreno bi nam bilo drago da nakon istrage o stanju žrtava nasilja u obitelji date preporuke nadležnim institucijama da poboljšaju i unaprijede svoj rad u postupanju sa žrtvama, ali i počiniteljima obiteljskog nasilja”, kaže se u informaciji koju smo dobili iz ovog Udruženja.

Na sastanku održanom dana 11.06.2020. godine, predsjednica Udruženja građanki Grahovo je istaknula da “na svim razinama vlasti nije prepoznato razumijevanje problema nasilja u obitelji, pa tako ni na županijskoj i općinskoj razini.” “Niti županija, niti općina nisu Udruženju odobrivali sredstva, izuzev u slučaju nekog projekta. Tada bi se vrijednost odobrenih sredstava kretala od 2.000 do 3.000 KM po projektu, što nije ni 5% od potreba Udruženja. Troškove smještaja u sigurne kuće snosi Udruženje - žrtve nasilja smještene su u sigurnu kuću “Medica” Zenica, te “Majčino selo” Međugorje i u Tuzli. Općina Bosansko Grahovo nema potpisan ugovor za smještaj žrtava nasilja ni sa jednom sigurnom kućom u Bosni i Hercegovini.

Po pitanju osnivanja sigurnih kuća Županijski koordinacijski tim prema Županijskoj Vladi nije nikada podnio bilo kakav pismeni zahtjev. Predsjednica je”, kako ističe, “u više navrata Ministarstvu rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Županije/Kantona 10 podnijela zahtjev za smještaj žrtava nasilja u sigurnu kuću, ali nikada nije dobivena tražena pomoć. Kaže, osim lijepih riječi od Vlade nije dobivena konkretna pomoć, a od Općine Bosansko Grahovo pogotovo.”

Pohvalno se izražava o Federalnom ministarstvu obrazovanja koje je u dva navrata odobrilo iznose od 5.000,00 KM za rad sa ženama žrtvama nasilja i djecom.

“Članovi općinskog multisektorskog tima dolaze na sastanke i rade na određenim projektima samo dok im ova udruga plaća radni angažman.

Udruženje je prema projektu “Medica” Zenica, a na teret sredstava Agencije EU Women, vršila edukaciju policijskih službenika u Bosanskom Grahovu o ponašanju sa žrtvama nasilja. Obučeno je desetak policijskih službenika.

U posljednje tri - četiri godine, u suradnji sa Radiom Studio N Livno, emitirano je niz emisija u kojima su promovirani međunarodni dokumenti i domaće zakonodavstvo, a koji tretiraju problematiku nasilja u obitelji. Snimljene emisije emitirane su i na Radio Kupresu i Radio Drvaru. Radio Livno je objavio samo neke dok je Radio Tomislavgrad odbio emitiranje.”

Na sastanku je posebno istaknuto da nema saradnje između Kantonalnog koordinacijskog tima i Opštinskog koordinacijskog tima, te da, konkretnog rada u Kantonalnom koordinacijskom timu nema.

3.2.2. Informacije načelnika Opštine Bosansko Grahovo i Službe za opštu upravu i socijalnu zaštitu

Načelnik Opštine Bosansko Grahovo u svom aktu br. 02-10-1316/18 od 13.11.2018. godine ističe sljedeće:

1. “Opština Bosansko Grahovo, odnosno njena Služba za opštu upravu i socijalnu zaštitu je aktivno uključena u implementaciju obaveza definisanih Protokolom o postupanju u slučajevima nasilja u porodici na području Kantona 10 kroz poglavlje Uloga centara za socijalnu zaštitu.

2. U cilju zajedničkog djelovanja na prevenciji nasilja u porodici i unapređenja žrtava nasilja na području Opštine je formiran Multisektorski tim za pružanje zaštite i unapređenja žrtvama nasilja i donesene Smjernice za rad navedenog tima. Tokom 2018. godine održano je nekoliko sastanaka Multisektorskog tima na kojim je razmatrana problematika nasilja u porodici na području Opštine.

Usput želimo da napomenemo da su na području opštine Bosansko Grahovo u 2018. godini zvanično registrovana dva slučaja nasilja u porodici, te ne vidimo osnova za ocjenu da je u opštini Bosansko Grahovo “teška situacija” u pogledu nasilja u porodici.”

Služba za opštu upravu i socijalnu zaštitu Opštine Bosansko Grahovo u svom podnesku br. 03-35-1715/17 od 05.01.2018. godine, ističe, da su u 2017. godini evidentirana 2 slučaja nasilja u porodici koja su procesuirana. U dostavljenoj informaciji se ističe sljedeće:

“Kad je u pitanju sistemsko rješavanje problema nasilja u porodici smatramo da je u navedenoj oblasti uspostavljen dobar pravni okvir za djelovanje, ali da je opšta ekonomska i socijalna situacija ograničavajući faktor za efikasnije djelovanje u pogledu pomoći žrtvama nasilja. Naime, često postoji potreba da se radi pomoći žrtvama nasilja izdvoje znatna finansijska sredstva (troškovi smještaja u sigurne kuće i sl.) koja se u Budžetu Opštine ne planiraju i ne postoji razumijevanje za potrebu trošenja sredstava u te svrhe. Pored toga, najčešći počinitelji nasilja u porodici su lica od čijih prihoda se porodično domaćinstvo izdržava, tako da se kažnjavanjem počinioca nasilja ili izricanjem nekih zaštitnih mjera istom, u nekim slučajevima kažnjava cijela porodica pošto ostaje bez sredstava za život. Prethodno navedeno je vjerovatno jedan od razloga zbog kojih se nasilje u porodici ne prijavljuje.”

Nadalje, navedena Služba u svom aktu br. 03-10-557/19 od 19.06.2019. godine, ističe:

“1. Na području opštine Bosansko Grahovo nije formiran centar za socijalni rad te poslove iz nadležnosti centra obavlja Služba za opštu upravu i socijalnu zaštitu.

Poslove koji se odnose na socijalnu zaštitu u okviru navedene Službe obavlja samo jedan radnik, diplomirani pravnik, koji je rukovodilac Službe i radi na radnom mjestu pomoćnika opštinskog načelnika. Međutim, ni on ne radi samo i isključivo na poslovima socijalne zaštite, nego i druge poslove iz oblasti opšte uprave, matičnih knjiga i dr.

Iz prethodno navedenog da se zaključiti da ni organizaciono ni kadrovski pitanje rada na poslovima socijalne zaštite na području opštine Bosansko Grahovo nije dobro riješeno.

2. Aktom broj 09-01-35-132/18 od 18.10.2018. godine od strane Ministarstva rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Županije/Kantona 10, zatraženo je od opština Bosansko Grahovo i Drvar, u kojoj se poslovi iz oblasti socijalne zaštite takođe obavljaju u okviru nadležne opštinske službe, da odmah, a najkasnije u roku od šest mjeseci poduzmu mjere na osnivanju centara za socijalni rad. Na sastanku, koji je navedeno ministarstvo u saradnji sa OSCE-om naknadno organizovalo o temi osnivanja centara za socijalni rad u pomenutim opštinama, zaključeno je da bi u početnoj fazi isti trebalo minimalno zapošljavati po jednog diplomiranog pravnika i socijalnog radnika.

Navedeni akt razmatran je na sjednici Opštinskog vijeća Bosansko Grahovo koje je zaključilo da postoji potreba za osnivanjem centra za socijalni rad, ali da sa osnivanjem treba sačekati dok se ne stvore potrebne materijalne i kadrovske pretpostavke. Treba napomenuti, da su računi Opštine Bosansko Grahovo u vrijeme razmatranja navedenog akta bili blokirani od strane Porezne uprave zbog neizmirenih poreza i doprinosa, te da je Opština Bosansko Grahovo deficitarna kadrovima.”

3.2.3. Informacije Službe za opštu upravu i društvene djelatnosti Opštine Drvar

Služba za opštu upravu i društvene djelatnosti Opštine Drvar u svom aktu br. 05-35-4369-1/17 od 01.02.2018. godine, ističe:

“Ova Služba stoji na raspolaganju 24 sata dnevno kako u toku radnog vremena, tako i van radnog vremena i neradnim danima, u svako doba dana i noći. Na svaki poziv službenici socijalne zaštite izlaze na teren s policijom i preduzimaju odgovarajuće mjere svako iz svoje nadležnosti...

Ova služba s velikom pažnjom prati potrebe žrtava nasilja u porodici, pomaže novčano, materijalno, za jednu žrtvu nasilja obezbijedili smo drugi stan, njena djeca su zaposlena tako da egzistencija nije upitna, a počinilac nasilja koji ima višestruke zatvorske kazne, nalazi se u zatvoru. Žrtvi smo ponudili smještaj u sigurnu kuću što je kategorično odbila, ne želi napustiti Drvar bez obzira na rizik.

Na području Kantona 10 ne postoji sigurna kuća te bi u slučaju potrebe morali tražiti smještaj izvan ovog Kantona, ali žrtve nasilja to ne prihvataju. U većini slučajeva žrtve nasilja imaju bliže srodnike, porodične kuće i stanove, jedan broj kuća i stanova iznajmljuju, ima veći broj praznih kuća i stanova, tako da žrtva nasilja može imati riješeno stambeno pitanje. Od svih prijavljenih slučajeva žrtve nasilja ili imaju zaposlenu djecu koja pomažu u izdržavanju, ili nađu zaposlenje, a kao radno sposobna lica mogu uzeti poticaje za samozapošljavanje, poticaje za održivi povratak, posjeduju kuće, stanove i druge nekretnine od kojih mogu ostvarivati prihode. Kada žrtva nasilja nema nikakve druge mogućnosti, pomaže se putem socijalne novčane i materijalne pomoći u okviru raspoloživih sredstava na teret budžeta Opštine Drvar i Ministarstva rada, zdravstva, socijalne zaštite i protjeranih Tomislavgrad.

U većini prijavljenih slučajeva žrtva nasilja, najčešće supruga, naredni dan povlači prijavu, opravdava počinitelac nasilja kao trenutnu slabost ili nesporazum, te traži da se počinitelac nasilja odmah pusti iz zatvora...

Ovoj Službi se nije obratio nijedan medij i niko nije tražio informaciju o položaju žrtava nasilja te iznenađuje saznanje da mediji objavljuju neprovjerene informacije...

Ova Služba je obradila i uslužila svaki prijavljeni slučaj porodičnog nasilja i ne postoji nijedan neriješen slučaj na području opštine Drvar, a Služba i dalje stoji na raspolaganju žrtvama nasilja 24 sata dnevno. Na osnovu izloženog cijenimo da su medijske informacije o stanju žrtava nasilja u porodici na području opštine Drvar neprovjerene i neosnovane.”

3.2.4. Informacije Opštine Glamoč i Centra za socijalni rad Glamoč

Centar za socijalni rad Glamoč svojim aktom br. 01-02-35-20/18 od 19.01.2018. godine, osim informacije da u 2017. godini nije bilo registrovanih slučajeva nasilja u porodici, nije dao druge informacije.

Načelnik Opštine Glamoč u svom aktu br. 01-01-10-694-2/18 ističe:

“Dana 13.11.2018. godine u Opštini Glamoč održan je sastanak s predstavnicom Gender centra Federacije BiH i istom su prisustvovali predstavnici Opštine Glamoč i Centra za socijalni rad Glamoč. Na sastanku je dogovoreno da se pristupi formiranju multisektorskog tima na području opštine Glamoč, što bi trebalo da bude realizovano u najskorije vrijeme.”

3.2.5. Informacije Opštine Kupres i Centra za socijalnu zaštitu Kupres

Centar za socijalnu zaštitu Kupres u svom aktu br. 01-10-102/1/17 od 04.01.2018. godine, ističe, da je u toku 2016. i 2017. godine evidentiran po jedan slučaj nasilja u porodici, i ti slučajevi su adekvatno procesuirani.

Nadalje se ističe: “Jedan od problema s kojima se susrećemo jest nedovoljna suradnja s ostalim nadležnim institucijama, konkretno s policijskom postajom te Centrom za mentalno zdravlje koji nas ne obavještavaju o određenom slučaju do kraja postupka. Još jedan od problema s kojim se susreće Centar je i nedovoljna finansijska podrška od strane Općine, što nam stvara dodatne probleme kad je u pitanju smještaj žrtve.

Smještaj žrtava u sigurnu kuću jedan je od oblika zaštite koji sustav treba osigurati. Tu dolazimo do još jednog problema gdje u cijeloj Hercegbosanskoj županiji nema niti jedne sigurne kuće. Ako žrtvu trebamo negdje smjestiti, najprije moramo pronaći u nekoj drugoj županiji slobodno mjesto, platiti smještaj, jer kod nas općine plaćaju smještaj, osigurati prijevoz za žrtvu što nam iziskuje dodatne finansijske troškove. Jedno od privremenih rješenja smještaja žrtve nasilja je i dodjela stanova od strane općine Centru, kako bi se žrtve mogle smjestiti u datom trenutku, do nekog drugog trajnijeg rješenja.

Žrtve nasilja potrebno je podsticati da prijave nasilje, ali im moramo osigurati određenu novčanu pomoć kao i ekonomsko osnaživanje, jer upoznati smo sa činjenicom kako najveći broj žrtava ne prijavljuju nasilnika jer je ekonomski ovisna o njemu.

Smatramo kako je ključna suradnja svih nadležnih tijela u lancu koji se bavi žrtvama i nasilnicima kako bismo dobili što potpunije informacije, te što učinkovitije zaštitili žrtve.

Smatramo kako je neophodno jačati suradnju svih nadležnih tijela (Centar za socijalni rad, policija, Centar za mentalno zdravlje, sud, tužiteljstvo, nevladine organizacije) koji se bave problemom nasilja u obitelji, jer samo na taj način, suradnjom svih, možemo žrtvi pružiti kvalitetnu podršku, a ne kao što u većini slučajeva ostaje samo na psihološkoj podršci.”

Načelnik Opštine Kupres svojim aktom od 23.11.2018. godine, obavještava, da je uputio akt opštinskim institucijama br. 01/1-35-2-59/18 od 22.11.2018. godine, kojim ih poziva da iz svoje institucije dostave ime osobe koja će tu instituciju predstavljati u opštinskom multisektorskom timu i da to urade do 30. novembra 2018. godine, kako bi se pristupilo imenovanju istog od strane Opštinskog vijeća.

3.2.6. Informacije Grada Livna i Centra za socijalnu zaštitu Livno

Centar za socijalnu zaštitu Livno dostavio je akt br. 01-35-1-401/15 od 22.12.2017. godine, u kojem je navedeno, da je tokom 2017. godine evidentirano 16 slučajeva nasilja u porodici.

Nadalje, kao problem se ističe, “neekipiranost institucija koje se bave ovim problemom... i dosljednija primjena zakona i krivičnopравnih sankcija za počinioce nasilja. Ovo je činjenica koja veliki broj žrtava sputava da prijavljuje nasilje jer je veliki broj nasilnika samo uslovno kažnjen, vraća se žrtvi i praktično se nasilje nastavlja, s tim, da je žrtva sada u još gore položaju”...

U razgovoru obavljenom s direktoricom Centra na dan 13.02.2020. godine, istaknuto je da Centar prioritarno reaguje u slučajevima nasilja u porodici. Što se tiče kadrovske popunjenosti Centar ima 3 socijalna radnika, 2 pravnik i 1 psihologa. Centar se u nekoliko navrata pismenim putem obraćao Ministarstvu rada, zdravstva, socijalne zaštite i prognanih Kantona 10, sa zahtjevom da se uposlenicima osigura edukacija iz oblasti nasilja u porodici, ali bez rezultata.

Također, Centru je poznato da je urađen Nacrt Zakona o socijalnoj zaštiti Kantona 10, po kojem je predviđena socijalna pomoć za žrtve nasilja, ali isti još nije usvojen.

Po pitanju potrebe za osnivanjem sigurne kuće u Kantonu 10, u ovom Centru smatraju da iste nisu potrebne žrtvama nasilja s područja Livna, jer žrtve odbijaju ići u iste. U posljednjih 10 godina samo su dvije žrtve nasilja smještene u sigurne kuće u Tuzli i Međugorju, za šta je plaćena naknada.

U Centru ima zaposlenika koji su na dužnosti 24 sata, a u predmetima nasilja u porodici postupa se hitno i podnose zahtjevi za izricanje zaštitnih mjera. Centar prati provođenje izrečenih zaštitnih mjera i vodi evidenciju istih te obavještava sud o njihovom kršenju.

Gradonačelnik Livna u svom podnesku br. 02-05-2496/18 od 08.11.2017. godine ističe:

“U svezi navedenog želimo prvenstveno istaknuti da Grad Livno u cijelosti podržava sve aktivnosti nadležnih tijela u cilju sprječavanja nasilja u obitelji na području naše županije.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji za područje Hercegbosanske županije nastao je u okviru projekta Multidisciplinarni pristup u radu s počiniteljima nasilja u obitelji na području Hercegbosanske županije. Ovim putem želimo istaknuti da u spomenutom projektu nismo sudjelovali, niti smo bili konzultirani oko obveza (formiranje i rad multisektorskog tima) koje bi navedenim Protokolom za nas bile utvrđene, a niti smo potpisnici istog. Formiranje multisektorskih timova nije zakonska obveza općina i ista ne može biti nametnuta Protokolom koji je pravno obvezujući akt samo za potpisnike istog.

Unatoč tomu, izražavamo spremnost da sudjelujemo u implementaciji Protokola čim Vlada Hercegbosanske županije formira Koordinacijsko tijelo za provođenje programa mjera i zatraži suradnju Grada Livna.”

3.2.7. Informacije Opštine Tomislavgrad i Centra za socijalnu zaštitu Tomislavgrad

Centar za socijalnu zaštitu Tomislavgrad u svom podnesku br. 02-35/2-183/17 od 18.01.2018. godine ističe, da im problem u radu predstavlja “sama provedba zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana i obveznog liječenja od bolesti ovisnosti”. “Smatramo da se u ovom dijelu zakon i vrijedeći podzakonski akti koji reguliraju oblast zaštite od nasilja u obitelji trebaju mijenjati. Ako je zakonom propisano da je određena mjera obvezna, onda se moraju naći mehanizmi da se ta obveza i provede. U onom trenutku kad počinitelj nasilja ne pristupi provedbi zaštitnih mjera, izvijesti se nadležni sud koji je donio rješenje i najčešće izriče novčane kazne, što smatramo da je najveća pogreška. Postavlja se pitanje kakvu poruku šaljemo žrtvi nasilja.

Često se zajedno izriče i psihosocijalni tretman kao i obvezno liječenje od bolesti ovisnosti, što samo po sebi nije problem, naprotiv što je i pozitivan primjer prakse. Međutim, problem je ponovno u načinu provedbe. Sukladno pravilima struke, nije moguće provoditi prvo psihosocijalni tretman pa onda liječenje od bolesti ovisnosti (npr. alkohola) a posebno još i ambulantno. Potrebno je raditi na odvikavanju od ovisnosti i to po mogućnosti bolničkim liječenjem a tek nakon mišljenja ustanove gdje se provodi ova zaštitna mjera (kod nas na Odjelu psihijatrije Županijske bolnice u Livnu) ambulantno, pa tek nakon liječenja pristupiti psihosocijalnom tretmanu. Raditi s počiniteljem neku od terapija u kojima najčešće se radi na promjeni ponašanja, a bez prethodnog liječenja od ovisnosti je besmislena i neučinkovita.

Kronični problem je needuciranost stručnjaka koji provode navedene zaštitne mjere (npr. iz oblasti kognitivno-bihevioralne terapije, obiteljske systemske, realitetne i sl.) iz razloga što su one skupe i nadležna ministarstva najčešće nemaju novčana sredstva kako bi se stručnjacima omogućila edukacija. Također, veliki problem je nepostojanje jedinstvenog programa tretmana rada s počiniteljima nasilja koji bi propisao što je stručnjak dužan odraditi u provedbi zaštitnih mjera, jer bi time i izvješćivanje o provedbi mjera bilo jedinstveno i u konačnosti, postojala bi propisana forma što mora sadržavati navedeno izvješće. Kronični problem je i nedostatak stručnih osoba u centrima za socijalnu skrb, a sve više se istim daju ovlasti po drugim zakonima i time opterećuju raznim administracijama, a stručni rad je negdje po strani a trebao bi biti prioritet.”

Na sastanku predstavnika Institucije ombudsmena s direktorom Centra za socijalnu zaštitu Tomislavgrad, održanom dana 05.03.2020. godine, direktor je istakao da se u predmetima nasilja u porodici postupa hitno, a da u Centru rade 2 socijalna radnika, te da je i direktor socijalni radnik.

Direktor ističe, da su u organizaciji Gender centra Federacije BiH i kantonalnog ministarstva redovno održavane edukacije, te smatra, da bi trebalo vršiti edukaciju za psihosocijalni tretman svih stručnih lica koja postupaju u ovim predmetima. U tom smislu je kontaktirao resorno kantonalno ministarstvo koje se saglasilo s prijedlogom, ali do danas to nije zaživjelo.

Sredstva za rad Centra osigurava osnivač, tj. Opština Tomislavgrad te nema posebne novčane pomoći kantonalnog ministarstva u slučaju nasilja u porodici.

Direktor smatra da postoji potreba za osnivanjem sigurne kuće, ali žrtve nasilja često izjavljuju da žele da se smjeste kod rodbine.

Direktor ističe da je Centar do 1.1.2019. godine, imao na raspolaganju zaposlenike na dužnosti 24 sata, dok je plaćan prekovremeni rad. Međutim, ne vidi tu veliki problem jer stranke pozivaju zaposlenike i izvan radnog vremena i postupa se u svim slučajevima.

Centar predlaže i prati provođenje izrečenih zaštitnih mjera te u slučaju potrebe izvještava sud. U dogovoru s policijom zajednički se predlaže zaštitna mjera. U posljednje 3-4 godine bilo je nekoliko slučajeva da se počinitelj nasilja nije odazvao na izvršenje izrečene zaštitne mjere psihosocijalni nadzor, o čemu je obaviješten sud radi izricanja novčane kazne.

Saradnja s drugim tijelima je dobra, kao i sa školama na području Opštine gdje su već pokazani određeni rezultati.

Opštinski načelnik u Tomislavgradu u svom aktu br. 02-12-1589/18 od 28.11.2018. godine, ističe:

“Općina Tomislavgrad pružala je pomoć nadležnom Centru za socijalnu skrb Tomislavgrad u vidu plaćanja troškova smještaja za žrtve nasilja, osiguravala logističku pomoć pri organiziranju okruglih stolova i seminara o temi nasilja u obitelji, te drugih vidova pomoći koje inače pruža Centru za socijalnu skrb u redovitom obavljanju svojih poslova. Jedan od vidova pomoći je jačanje stručnog osoblja te je Centru omogućeno zaposlenje (trenutačno na određeno vrijeme) jednog socijalnog radnika kako bi se ojačali stručni kapaciteti Centra.

Na inicijativu Centra za socijalnu skrb Tomislavgrad i Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine u Uredu načelnika Općine Tomislavgrad, 30.08.2018. godine održan je sastanak s načelnikom i predstavnicima navedenih institucija i predstavnikom Policijske uprave Tomislavgrad. Tema sastanka bila je osnivanje općinskog multisektorskog tima za postupanje u slučaju nasilja u obitelji, gdje je načelnik podržao ideju, te je predsjednik Općinskog vijeća informirao vijećnike o osnivanju ovog tijela. Općina Tomislavgrad će u suradnji s Centrom za socijalnu skrb i Policijskom upravom Tomislavgrad izraditi sve pripremne radnje za imenovanje multisektorskog tima i u tome dati punu podršku.”

3.2.8. Informacije Centra za mentalno zdravlje Livno

Na sastanku održanom dana 27.02.2020. godine, predstavnica Centra je istaknula, da se tokom provođenja zaštitne mjere psihosocijalnog tretmana, u nekim slučajevima pokazalo da korisnicima mjere treba izmijeniti izrečenu zaštitnu mjeru, te je u više navrata Centar za mentalno zdravlje pismenim putem zatražio od nadležnog suda izmjenu mjere. Međutim, po tom pitanju je izostala saradnja Opštinskog suda u Livnu, koji se nije oglasio na prijedlog ovog Centra. U jednom slučaju Sud je korisniku četiri puta izrekao istu mjeru i pored pismenih upozorenja da već izrečena mjera ne daje rezultate. Naime, izrečena mjera po mišljenju Centra za mentalno zdravlje u Livnu nije provediva zbog nesaradnje klijenta, a što je preduslov napredovanja u radu.

Sud se Centru za mentalno zdravlje izjašnjava samo po pitanju visine računa nadležnih ustanova u kojima korisnici izvršavaju zaštitnu mjeru. Pravilnikom o načinu i mjestu provođenja psihosocijalnog tretmana u porodici¹⁶ propisano je da tijelo koje samo izrekne zaštitnu mjeru snosi troškove smještaja.

Prilikom izvršenja zaštitne mjere psihosocijalnog tretmana, često se uključuju i članovi porodice.

Centar za mentalno zdravlje Livno ima razrađena interna pravila za postupanje u slučajevima nasilja u porodici te vodi sve evidencije.

Također se ističe, da u skladu s Pravilnikom o organizaciji, bližim uslovima prostora, medicinsko-tehničke opreme, stručnog kadra, koje trebaju ispunjavati centri za mentalno zdravlje u zajednici kao i edukaciji u oblasti zloupotrebe psihoaktivnih supstanci u Federaciji BiH, poželjno bi bilo da svaka opština ima ovaj Centar.

Centar ima tri zaposlene osobe: voditelj službe-psiholog, magistar sestrinstva i savjetnik realitetne psihoterapije i socijalna radnica. Psiholog i magistar sestrinstva su išle na edukaciju iz psihoterapije u Evropskom institutu za psihijatriju u Sloveniji, o čemu su dobile i certifikat.

Po pitanju otkrivanja i identifikacije žrtava nasilja u porodici na određenom području, a u vezi s vođenim razgovorima u kantonalnom koordinacijskom tijelu, oformljen je mobilni tim sastavljen od predstavnika Centra za socijalnu zaštitu Livno, Policijske uprave Livno i Centra za mentalno zdravlje Livno. Međutim, rad u ovom timu nije zaživio.

O pitanju saradnje Centra sa školama na području Livna, ističe se pozitivan primjer OŠ "Fra Lovro Karaula" te navodi slučaj kada se obratila pedagog Škole ističući da je kod nekih učenika primijećeno agresivno ponašanje, koje bi moglo biti posljedica nasilja u porodici. U evidenciji Škole spomenuta djeca su članovi porodica u kojima se dogodilo nasilje. U tom smislu je magistar sestrinstva (koja je ujedno i savjetnik realitetne psihoterapije) u navedenoj Školi na nekoliko školskih časova educirala djecu o prevenciji i značaju borbe protiv nasilja u porodici, te potrebi prijavljivanja istog. Predavanju su prisustvovali nastavnici i roditelji iz porodica u kojima je izvršeno nasilje. Ova edukacija je pokazala rezultate jer su ta djeca popravila uspjeh u školi i svoje ponašanje.

¹⁶ Službene novine Federacije BiH, broj 63/17

Na kraju se ističe, da su uposlenici Centra imali više medijskih istupa na Radio Livnu i Studiju N, da su održali nekoliko javnih tribina, da obilježavaju Svjetski dan mentalnog zdravlja, oglašavaju se na lokalnim portalima itd.

3.2.9. Informacije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona 10

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona 10 svojim podneskom br. 02-03/4-3-04-17402/19/MS od 22.10.2019. godine, pored dostavljanja statističkih podataka o slučajevima nasilja u porodici za 2017. godinu ističe sljedeće:

“Problemi s kojima se djelatnici MUP-a susreću su tehničko-materijalne prirode (nedostatak adekvatnih prostorija za zbrinjavanje i saslušanje žrtava), pozivanje žrtava na čl. 97. ZKP-a Federacije BiH, (upozoravate se da imate pravo odbiti svjedočenje ako vam je osumnjičeni bračni, odnosno izvanbračni drug ili roditelj ili dijete, usvojitelj ili usvojenik) te nakon podnesene prijave Županijskom/Kantonalnom tužiteljstvu se pozovu na navedeni članak. Službe za socijalnu skrb Bosansko Grahovo, Glamoč, Kupres i Drvar nemaju dovoljan broj stručnog kadra (psiholog, socijalni radnik) što otežava rad u slučajevima nasilja u obitelji u smislu dobivanja adekvatne socijalne anamneze neophodne za rad po predmetu. Također je problem i nepoštivanje zakonskog roka za izricanje zaštitnih mjera.

Centar za socijalni rad Livno i Policijska uprava Livno imaju pozitivnu suradnju oko navedene problematike. Sukladno Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji konzultiraju se prigodom predlaganja zaštitnih mjera te sastavljaju zapisnik koji se dostavlja Općinskom sudu. Suradnja sa drugim službama za socijalnu skrb je otežana zbog gore navedenog deficitarnog kadra (psiholog, socijalni radnik) što otežava rad u slučajevima nasilja u obitelji.”

Na sastanku održanom dana 12.02.2020. godine, zaposlenici Ministarstva unutrašnjih poslova istaknuli su sljedeće:

“Na sastancima povodom slučajeva nasilja u obitelji je naznačeno da se ova djela tretiraju kao kaznena i obavijesti tužiteljstvo. U ovim predmetima se postupa po smjernicama Federalnog ministarstva unutarnjih poslova iz 2013. godine.

Prema naputku tužiteljstva istom se podnosi izvješće kao za sva druga kaznena djela te se Zakon o zaštiti ne primjenjuje kao zamjena za kazneno gonjenje.

Na razini MUP-a nema specijaliziran tim za rad na predmetima nasilja u obitelji, ali postoji jedan djelatnik educiran za postupanje u ovim predmetima. U policijskim postajama rade policajci koji dežuraju i za slučajeve nasilja u obitelji, ali nisu educirani. Šefovi kriminalističke policije po policijskim postajama su educirani, imaju certifikat da su pohađali edukaciju, ali ne i da su osposobljeni za rad na predmetima nasilja u obitelji.

U policiji ne postoji kontakt osoba za nasilje u obitelji.

Interventni timovi u svojim redovima imaju policajke, a u slučaju intervencije sudjeluje i policajka samo ako je u smjeni.

U PP Livno imaju tri policajke, PP Glamoču dvije, Tomislavgradu i Drvaru jedna, dok u Bosanskom Grahovu i Kupresu nema policajki u navedenom interventnom timu.

Nije bilo evidentiranih slučajeva nasilja u obitelji od strane policajaca, a za slučaj da se to dogodi odgovarali bi sukladno internim pravilima o stegovnoj odgovornosti, kao i kaznenoj odgovornosti.

Sud policiju obavještava o zaštitnim mjerama iz nadležnosti policije, a u slučaju kršenja zaštitnih mjera policija obavještava sud.

Po pitanju efekta izrečenih zaštitnih mjera i kazni, u policiji su mišljenja da se izriču blage kazne, kao npr. uvjetne osude, a u slučaju ponavljanja djela da se ponovno izriče uvjetna osuda.”

3.2.10. Informacije Kantonalnog tužilaštva Kantona 10

Na sastanku održanom dana 18.02.2020. godine, glavni tužilac je istakao da žrtve nasilja često odbijaju da svjedoče u konkretnom slučaju i ne žele krivično gonjenje počinioca, zato što žele nastaviti život u bračnoj zajednici. U takvim slučajevima Tužilaštvo donosi Naredbu o neprovođenju istrage jer krunski svjedok odbija svjedočiti.

Tužilaštvo slučajeve nasilja u porodici uvijek tretira kao krivično djelo u skladu s Krivičnim zakonom Federacije BiH. Također, da tužioci aktivno učestvuju u istrazi i policiji daju naloge, uputstva itd.

Glavni tužilac ističe da izricanje zaštitne mjere nije zamjena za krivično gonjenje počinioca, već se pored podnošenja prijedloga za izricanje zaštitnih mjera obavezno pokreće i krivični postupak.

Tužioci i stručni saradnici redovno pohađaju edukacije, jednom do dva puta godišnje, a da se kao nosioci aktivnosti pojavljuju u Gender centru, nevladinoj organizaciji, koja i snosi troškove edukacije.

Tužilaštvo je u proteklom periodu posredstvom Centra za socijalnu zaštitu zatražilo određeni vid pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici, te se ističe slučaj iz Drvara, kada je žena-žrtva nasilja smještena u jednu sigurnu kuću.

U predmetima nasilja u porodici Tužilaštvo postupa hitno, a u slučajevima nasilja nad djecom da se to podrazumijeva.

U pogledu uslovnih osuda izrečenih od strane suda u predmetima nasilja u porodici, glavni tužilac je izjavio da se na iste uvijek izjavljuju žalbe, te informiše da se uslovna osuda izriče počiniocu nasilja ako nije osuđivan. Ako u vremenu provjere nije ponovio krivično djelo nasilja u porodici, da mu se ponovo izriče uslovna osuda.

3.2.11. Informacije Opštinskog suda u Livnu

Na sastanku održanom u prostorijama Opštinskog suda u Livnu dana 19.02.2020. godine, a u pogledu velikog broja izrečenih uslovnih osuda u slučajevima nasilja u porodici, odgovoreno je da

počinilac nasilja, najčešće, ranije nije krivično odgovarao, ali, da su u sudu svjesni da moraju pooštriti sankcije. Istaknuto je, da i Kantonalni sud u Livnu po izjavljenoj žalbi na presudu kojom se izriče kazna zatvora istu preinačava na uslovnu osudu. Također, da u sud često pristupi nepozvana supruga i izjavljuje da ne traži krivično gonjenje svog supruga-počinioca nasilja u porodici.

Nadalje se ističe, da Kantonalno tužilaštvo u Livnu “u većini slučajeva” izjavljuje žalbe na donesene presude, a da prilikom izricanja zaštitnih mjera sud uvažava mišljenje stručnih osoba Centra za socijalnu zaštitu.

Sud posebno ističe, da se u predmetima nasilja u porodici postupa hitno.

3.2.12. Informacije Vlade Kantona 10

U Ministarstvu rada, zdravstva, socijalne zaštite i prognanih Kantona 10, održan je sastanak na dan 17.10.2019. godine, na kojem je istaknuto da su sve osobe s područja Kantona koje su uključene u program zaštite od nasilja u porodici, išle na seminare i sastanke još od 2010. godine. Edukaciju su provodili predstavnici Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine.

Predstavnici Ministarstva su istaknuli da su sve opštine u Kantonu u obavezi obrazovati multisektorske timove i odrediti koordinatora koji bi davao informacije koordinacijskom timu na kantonalnom nivou, ali da je tu obavezu ispunila samo Opština Kupres. U vezi s osnivanjem opštinskih multisektorskih timova, navodi se da gospođa Fatima Bećirović iz Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine, nije uspjela dogovoriti i održati sastanak samo s gradonačelnikom Grada Livna.

Kao otežavajuća okolnost u radu na predmetima nasilja u porodici navodi se da opštine Bosansko Grahovo i Drvar nemaju centre za socijalni rad već odgovarajuće službe.

U Ministarstvu smatraju, da se u predmetima nasilja u porodici izriču blage kazne, da se ne izriču kazne zatvora a što je primjereno konkretnim slučajevima. Postoje problemi kod izvršavanja zaštitnih mjera, to jest, kako i ko prati da li je počinilac nasilja prekršio zabranu dolaska kući ili približavanja žrtvi i kontaktu s njom.

O izrečenim zaštitnim mjerama sud izvještava centre za socijalni rad i policiju, ali nema obavezu obavještavati i koordinacijsko tijelo, pa se informacije o navedenom daju samo na upit.

Nadalje, problem predstavlja što policija, tužilaštvo i sud nemaju zaposlene socijalne radnike, te da bi bilo korisno po školama, pogotovo srednjim, vršiti edukaciju.

Dana 14.02.2020. godine, održan je sastanak s predstavnicima koordinacijskog tijela za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u Kantonu 10, kada je istaknuto da žrtve nasilja u porodici nemaju status korisnika socijalne pomoći u Zakonu o socijalnoj zaštiti Kantona 10. Također, da Vlada nije donijela poseban propis koji propisuje način ostvarivanja privremenih oblika pomoći.

Vlada nije izdvajala finansijska sredstva za smještaj žrtava nasilja u sigurnu kuću, zbog toga što “žrtve nasilja ne žele boraviti u sigurnim kućama”, te da centri za socijalnu zaštitu “iznalaze modus

za rješavanje ovog problema s nevladinim sektorom”. Naglašava se, da niko nikada nije iskazao potrebu u Kantonu 10 za sredstvima za boravak žrtava nasilja u sigurnim kućama.

Dalje se ističe, da je Vlada u razgovoru s opštinama kao alternative predložila da svaka opština osigura jedan do dva stana za smještaj žrtava nasilja u porodici.

Na pitanje pomaže li Vlada opštinama dodjelom budžetskih sredstava za tu namjenu, odgovoreno je da to nije obaveza Vlade već opština kao osnivača centra za socijalni rad.

Na pitanje da li je razmatran angažman stručnog kadra, naprimjer psihologa, koji bi pokrivali po nekoliko centara za socijalni rad, ponovno je odgovoreno da je to obaveza opština.

Na pitanje ko je osigurao sredstva za edukaciju osoba koje postupaju u predmetima nasilja u porodici, odgovoreno je da je to učinila Vlada Federacije BiH a da je Gender centar vršio edukaciju.

Na kraju je istaknuto da je Vlada Kantona 10 donijela Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u novembru 2019. godine.

3.2.12.1. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u porodici

Ministri rada, zdravstva, socijalne zaštite i prognanih, unutrašnjih poslova, pravosuđa i uprave te nauke, prosvjete, kulture i sporta Kantona 10, su dana 27.02.2018. godine potpisali Protokol o postupanju u slučaju nasilja u porodici za područje Kantona 10 (u daljem tekstu “Protokol”).

Cilj Protokola je da se osiguraju uslovi za potpun i cjelovit rad nadležnih tijela, a radi unapređenja zaštite i pružanja pomoći žrtvi nasilja u porodici, kao i promjeni sistema vrijednosti s ciljem nenasilnog rješavanja sukoba i dosljednoj primjeni važećeg zakonodavstva, kao i uvažavanja ravnopravnosti spolova.

Ovim Protokolom su određena načela, procedure i problematika smještaja žrtava nasilja u porodici.

Osnovna načela pri postupanju sa žrtvama nasilja su:

- Postići da se problem nasilja u porodici ne tretira kao privatni već kao javni, društveni problem;
- Postići svijest žrtve nasilja o mogućnostima prijave nasilja i zaštiti iste;
- Postupajući prema žrtvi, nadležna tijela i ustanove dužni su postupati prema načelu najboljeg interesa žrtve, vodeći računa o njenom zdravstvenom, emocionalnom i psihofizičkom stanju; savjetovati se i uvažavati preporuke stručnjaka o načinu postupanja sa žrtvama nasilja;
- Počinioca nasilja upoznati s mogućnostima uključivanja u psihosocijalni tretman bez prejudiciranja njegove krivične odgovornosti s ciljem pomoći u promjeni njegovog ponašanja;
- Obavijestiti stranku – žrtvu nasilja o daljem postupanju.

Procedurama se određuje ko, šta i na koji način treba raditi, kao i moguće vrste pomoći...

Protokolom je određena uloga i zadaci policije, pravosudnih organa, centara za socijalnu zaštitu, vaspitno-obrazovnih ustanova, zdravstvenih institucija, nevladinih organizacija te uloga opština.

Protokolom je određeno da su nadležna tijela obuhvaćena Protokolom dužna, odmah na lokalnom nivou preduzeti mjere prevencije nasilja u porodici na nivou zajednice i pojedinca... Prevencija nasilja u porodici podrazumijeva tri kategorije:

1. **Primarna prevencija:** sprečavanje pojave nasilja, podizanje svijesti, kampanje, edukacija i edukativni programi za djecu i adolescente;
2. **Sekundarna prevencija:** identifikacija faktora rizika i rizičnih grupa, ostvarivanje pomoći, otvaranje SOS telefona i pravno savjetovanje;
3. **Tercijarna prevencija:** očituje se u provođenju odredaba koje sprečavaju pojavu daljnjeg nasilja, kao što je pružanje direktne pomoći žrtvama nasilja, otvaranje sigurnih kuća, djelotvorne policijske intervencije, sudske presude te rad s nasilnicima.

Protokolom je određeno da kantonalna Vlada u skladu s članom 39. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici donosi Protokol o saradnji kojim su utvrđena međusobna prava i obaveze u postupku prijavljivanja nasilja u porodici, pružanje zaštite žrtvama nasilja u porodici i u radu s počiniocima nasilja.

Kantonalna Vlada u skladu s čl. 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH donosi Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici, kojim su obuhvaćene obaveze i aktivnosti na kantonalnom i opštinskom nivou.

Kantonalna Vlada u skladu s čl. 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH formira koordinacijsko tijelo sastavljeno od predstavnika nadležnih institucija na kantonalnom nivou i predstavnika opština.

- Koordinacijsko tijelo čine predstavnici nadležnih kantonalnih institucija u čijoj nadležnosti je pravosuđe, policija, socijalna zaštita, obrazovanje, zdravstvena zaštita, te po mogućnosti predstavnici opštinskih multisektorskih timova. U sastav koordinacijskog tijela mogu ući i predstavnici medija, nevladinih organizacija i drugi eksperti ovisno o potrebama i mogućnostima kantona.
- Koordinacijsko tijelo priprema prijedlog Programa mjera koji predstavlja akcijski plan za realizaciju aktivnosti u oblasti prevencije, zaštite i postupanja u slučajevima nasilja u porodici. Ovaj dokument usvaja kantonalna Vlada, a saglasnost daju opštine.
- Koordinacijsko tijelo priprema godišnje izvještaje o implementaciji programa mjera. Ove izvještaje usvaja kantonalna Vlada, a saglasnost daju opštine.
- Koordinacijsko tijelo ima periodične sastanke na kojima raspravlja o pitanjima nasilja u porodici i predlaže modalitete rješenja. U svoj rad uključuje i predstavnike zakonodavne, sudske i izvršne vlasti. Također uspostavlja saradnju s opštinskim multisektorskim timovima i drugim nivoima vlasti.

3.2.12.2. Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici Kantona 10 za 2019. i 2020.

Vlada Kantona 10 je na sjednici održanoj dana 19.11.2019. godine, na osnovu člana 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici donijela Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu (u daljem tekstu: Program mjera).

Program mjera sačinjen je u tri dijela: Osnova, Analiza stanja i Akcijski plan za realizaciju programa mjera.

Osnova

Kao osnova za donošenje Programa mjera naveden je Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH, Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst i Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici (2013-2017.) (“Službene novine Federacije BiH”, broj 22/13). Naime, u skladu s članom 37. stav 1 Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/17) postojeći strateški dokumenti ostaju na snazi za postojeći ciklus planiranja do kraja 2020. godine, kada će se u skladu s novim ciklusom planiranja, te u skladu s članom 36. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Federaciji BiH pripremati novi strateški dokument u ovoj oblasti.

Nadalje, pri donošenju Programa mjera Vlada se poziva na Konvenciju Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici Gender akcijski plan Bosne i Hercegovine za period 2018-2022. te Krivični zakon Federacije BiH.

Od ostalih dokumenata ističu se:

- Porodični zakon Federacije BiH
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom Federacije BiH
- Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH
- Krivični zakon Federacije BiH
- Zakon o zaštiti ličnih podataka BiH
- Zakon o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije BiH
- Zakon o socijalnoj zaštiti Kantona 10.

Na kraju se navodi i veći broj podzakonskih akata.

Analiza stanja

Analizom stanja kao dijela Programa mjera obuhvaćeni su: socijalna zaštita, zdravstvena zaštita (Centar za mentalno zdravlje), obrazovanje (uloga škole), sigurnost, pravosuđe (sud, tužilaštvo), mediji i nevladine organizacije.

3.2.12.3. Akcijski plan za realizaciju Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu

Akcijski plan je donesen dana 19.11.2019. godine, a njime su utvrđeni sljedeći operativni ciljevi:

- Usklađivanje normativno-pravnog okvira u oblasti nasilja u porodici s domaćim i međunarodnim standardima iz ove oblasti;
- Unapređivanje znanja i vještina osoba koje se profesionalno bave pitanjima nasilja u porodici;
- Unapređivanje metodologije za prikupljanje podataka o slučajevima nasilja u porodici;
- Povećanje društvene svijesti o nasilju u porodici i oblicima nenasilničkog ponašanja;
- Razvijanje multidisciplinarnog pristupa u lokalnim zajednicama u pružanju odgovarajućih vidova zaštite i tretmana žrtava nasilja u porodici i rada s osobama koje su počinile nasilje u porodici.

Planirano je do decembra 2020. godine usvajanje i stupanje na snagu Zakona o socijalnoj zaštiti Kantona 10, u kojem bi žrtva nasilja bila prepoznata kao socijalna kategorija.

Planirana je organizacija besplatne pravne pomoći na teret budžetskih sredstava nosilaca aktivnosti – Ministarstva pravosuđa i uprave.

Akcijskim planom se obrazlaže osiguranje finansiranja planiranih aktivnosti na sljedeći način:

“Kada je u pitanju financiranje aktivnosti kroz proračunska sredstva, dat je doprinos kroz rad predstavnika nadležnih institucija, te će se u godišnjim planovima Vlade Županije/Kantona 10 planirati i osigurati sredstva za realiziranje pojedinih aktivnosti. Također, za pojedine aktivnosti su već dogovorena donacijska sredstva, a nakon usvajanja Programa mjera od strane Vlade Županije/Kantona 10, kroz projekte će se kod potencijalnih donatora aplicirati za sredstva koja su potrebna za realiziranje pojedinih aktivnosti. Dio sredstava osiguran je kroz već dogovorene aktivnosti na kojima će sudjelovati predstavnici županijskih institucija i organizacija.”

3.2.12.4. Upravni nadzor nad radom Centara za socijalnu zaštitu u opštinama Kantona 10

Ministrica rada, zdravstva, socijalne zaštite i prognanih Kantona 10 je Rješenjem br. 09-01-35-131.2/18 od 18.10.2018. godine, imenovala Komisiju za obavljanje upravnog nadzora nad radom Centara za socijalnu zaštitu u Kantonu 10 (Livno, Tomislavgrad, Glamoč i Kupres). U opštinama Bosansko Grahovo i Drvar ne postoje centri za socijalnu zaštitu već odgovarajuće opštinske službe.

Predmet nadzora, pored ostalog, bili su prostorni i kadrovski uslovi rada u skladu s Pravilnikom o uvjetima u pogledu prostora, opreme i potrebnih stručnih i drugih zaposlenika centra za socijalnu

zaštitu i podružnice¹⁷ te način uspostave prava i provođenja istih u skladu s propisima iz područja socijalne zaštite.

Nakon obavljenih upravnih nadzora doneseni su izvještaji kojima se od osnivača, odnosno načelnika opština/grada i opštinskih/gradskih vijeća traži preduzimanje mjera na poboljšanju prostornih i kadrovskih uslova za rad centara, u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti¹⁸ i Pravilniku o uslovima u pogledu prostora, opreme i potrebnih stručnih i drugih zaposlenika centra za socijalnu zaštitu i podružnice.

Također, od istih se traži razmatranje mogućnosti povećanja budžeta centara za 2019. godinu na ime ispunjavanja osnovnih propisanih uslova za rad centara, u skladu sa Zakonom i Pravilnikom, kako bi, kao osnivači centara, pokazali namjeru stvaranja finansijskih uvjeta za ispunjavanje navedenih zakonskih i podzakonskih propisa i o tome informisali Ministarstvo.

3.2.13. Informacije radiostanica s područja Kantona 10

3.2.13.1. Javno preduzeće “Radio-televizija Livno” d.o.o. Livno

1. U periodu od 2017. godine do danas održano je cca 20 emisija na temu nasilja u porodici. Riječ je o tematskim emisijama, priložima s terena, izjavama te saopštenjima vezanim za ovu tematiku.
2. Inicijatori održavanja navedenih radioemisija bili su: Vlada Kantona 10, Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne zaštite i prognanih Kantona 10, Ministarstvo prosvjete, kulture i sporta Kantona 10, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona 10, Grad Livno, Centar za socijalni rad Livno, Udruženje građanki “Grahovo” Bosansko Grahovo, Koalicija “Uvažavanje”, Livanjske srednje škole, UNICEF te novinari Radio Livna.
3. Kao gosti u radioemisijama koji su prezentirali odgovarajuću tematiku o ovom problemu bili su: predstavnici resornih ministarstava zaduženih za ovu problematiku, direktori srednjih škola, psiholozi i savjetnici, direktori institucija koji se u svom radu bave i ovom problematikom, predstavnici međunarodnih organizacija koji ukazuju na ovaj problem.
4. Novinari ovog Javnog preduzeća učestvovali su na okruglim stolovima, radionicama vezanim za ovu problematiku. Bilo je cca 15 radionica (prezentacija) okruglih stolova.
5. Radio je imao finansijsku podršku za održavanje ovih radioemisija, samo tokom projekta koji je realizovan u saradnji s UNICEF-om.

3.2.13.2. Javno preduzeće “Radio Tomislavgrad” d.o.o. Tomislavgrad

Prema informaciji dobivenoj od ovog Radija, u programu tog Radija od 2017. godine do danas nisu emitovane nikakve posebne emisije na temu nasilja u porodici, nije bilo nikakvih inicijatora, novinari nisu bili na edukacijama i nije bilo finansijske podrške za održavanje tih emisija. Svake sedmice u programu ovog Radija emituje se policijski izvještaj za Kanton 10 i jedino u okviru policijskog izvještaja se prati stanje u ovoj oblasti.

¹⁷ Narodne novine Kantona 10, broj 2/13

¹⁸ Narodne novine Kantona 10, broj 5/98

3.2.13.3. Javno preduzeće “Radio Kupres” d.o.o. Kupres

1. U programu Radio Kupresa, u periodu od 2017. godine do danas emitovano je cca 20 emisija na temu nasilja u porodici.
2. Inicijatori održavanja navedenih radioemisija bili su novinari, CCI, škole, nastavnici, udruženja i dr.
3. Gosti u radioemisijama bili su nastavnici škola, pedagozi, direktori, predstavnici pojedinih udruženja, institucija, psiholozi i dr.
4. Novinari su nekoliko puta bili učesnici edukacija vezanih za nasilje u porodici.
5. Radio nije imao finansijsku podršku za održavanje ovih radioemisija.

3.2.13.4. Javno preduzeće “Radio Drvar” d.o.o. Drvar

Radio Drvar se temom nasilja u porodici bavio samoinicijativno i sporadično dva puta godišnje, a dosad je emitovano ukupno 8 emisija. Bili su to osvrti i komentari na osnovu podataka o broju zabilježenih slučajeva nasilja u porodici dobivenih od strane PU Drvar i Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona 10. Pri tome su korišteni podaci i informacije raznih udruženja za ravnopravnost spolova na nivou Kantona 10. Uglavnom, teme su bile vezane za nasilje u porodici u kojima su žrtve žene i djeca. Jedan od priloga u rubrici aktuelne teme bio je posvećen tzv. statističkoj grešci po pitanju nasilja u porodici u kojoj su muškarci bili žrtve nasilja i to na poprilično duhovit način (“dok junačko srce kuca, ja ne izlazim ispod kreveta”). Svi pokušaji da se u studio dovedu adekvatni gosti nisu urodili plodom, vjerovatno zbog već poznatog lokalnog mentaliteta i osjetljivosti teme, ističu u Radio Drvaru.

3.2.13.5. Radio Studio N d.o.o. Livno

Radio Studio N Livno je u dva navrata imao dva velika jednogodišnja projekta finansirana od strane međunarodnih organizacija, ali prije 2017. godine, kada su dva puta mjesečno rađene i emitovane tematske emisije posvećene ovom društvenom problemu.

Nadalje, svakog ponedjeljka u prijepodnevnom programu gostuje glasnogovornik MUP-a Kantona 10 s kojim se razgovara o sedmičnim zbivanjima. Gotovo da ne prođe nijedna sedmica a da se ne dogodi jedan, dva, ili više slučajeva porodičnog nasilja.

O problemu nasilja u porodici se posebno govorilo nakon sastanaka i radionica koje je na ovu temu organizovao Gender centar Federacije BiH i UN Woman. Gosti u emisijama su bili predstavnici Gender centra, stručnjaci različitih profila, psiholozi, sociolozi, zaposlenici MUP-a Kantona 10, predstavnici suda i tužilaštva, nevladinih organizacija koji se bave ovim problemom, te s vremena na vrijeme i žrtve nasilja.

Predstavnica Radio Studio N Željka Mihaljević učestvuje na edukacijama te radi edukacije na temu značaja medijskog predstavljanja porodičnog nasilja, za šta je angažovana od Gender centra Federacije BiH, odnosno UN Woman.

Ovaj Radio od 2017. godine pa sve do danas, nije imao nikakvu finansijsku podršku za održavanje ovih radioemisija ni od koga.

IV – ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine uspostavljena je s ciljem promovisanja dobre uprave i vladavine prava, te zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih lica i centralni je mehanizam za zaštitu od svih oblika diskriminacije.

Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine u članu 32, određeno je da Ombudsmeni mogu reagovati u slučaju kada osnovano sumnjaju da način na koji su primijenjeni zakoni i međunarodni dokumenti o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda vodi nepravničnim rezultatima, a Zakonom o zabrani diskriminacije u članu 7, stav (2), tačka k predviđeno je da Ombudsmeni prate zakonodavstvo i daju savjete zakonodavnim i izvršnim organima.

Institucija ombudsmena je prilikom izrade ovog Izvještaja uzela u obzir međunarodne standarde za zaštitu ljudskih prava koja regulišu prava socijalne sigurnosti i zaštite, ali prevashodno s aspekta međunarodnih standarda kojima je regulisana zabrana diskriminacije na osnovu spola, te Zakona o zabrani diskriminacije, Zakona o ravnopravnosti spolova i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH.

U oblasti zaštite prava žena dva izrazito važna obavezujuća međunarodna instrumenta za Bosnu i Hercegovinu su Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)¹⁹ i Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – Istanbulska konvencija.²⁰

U vezi s tim, Ombudsmeni podsjećaju da je Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (CAHVIO) - Istanbulska konvencija, ključni međunarodni instrument u zaštiti od nasilja nad ženama koja predstavlja međunarodni sporazum i pravno obavezujući instrument u Evropi koji za cilj ima stvaranje pravnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja i kažnjavanje počilaca nasilja.

Nasilje u porodici pogađa žene nesrazmjerno u odnosu na muškarce i kao takvo predstavlja vid nasilja nad ženama te je prepoznato u Konvenciji Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (član 2).

Istanbulska konvencija obavezuje zemlje potpisnice na sveobuhvatni pristup nasilju nad ženama i preduzimanje neophodnih zakonodavnih i drugih mjera za sprečavanje diskriminacije žena, izradu sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici i primjenu djelotvornih, sveobuhvatnih i koordiniranih državnih politika koje obuhvataju sve relevantne mjere za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

¹⁹ Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) stupila je na snagu 03. septembra 1981. godine. Sadržana je u Ustavu BiH, u Aneksu 1.

²⁰ Bosna i Hercegovina je 26. zemlja članica VE koja je potpisala Konvenciju Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (CAHVIO). 08.03.2013. godine. Dom naroda (31. sjednica, održana 23.07.) i Zastupnički dom (50. sjednica, održana 18.07.) Parlamenta Bosne i Hercegovine ratificirali su Konvenciju.

Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena nameće obavezu državama članicama da primijene načela sadržana u njoj, kao i da u tu svrhu usvoje mjere potrebne za otklanjanje diskriminacije u svim njenim vidovima i manifestacijama.

Analizom statističkih pokazatelja o slučajevima nasilja u porodici u Kantonu 10, evidentno je da se svake godine bilježi značajan broj ovih slučajeva, kao i da u nekim slučajevima počinioci nasilja ponavljaju krivično djelo, pa se postavlja pitanje efikasnosti izrečenih zaštitnih mjera i donesenih sudskih presuda. Prema informacijama dobivenim od strane Opštinskog suda u Livnu, u krivičnim predmetima vođenim za krivično djelo Nasilje u porodici, najčešće se izriču uslovne osude. Relativno veliki broj slučajeva nasilja u porodici te često ponavljanje tog djela od strane počinioca nasilja, ukazuje na neefikasnost preduzetih mjera i radnji nadležnih tijela u Kantonu 10, što nedvosmisleno upućuje na zaključak o nastavljanju diskriminacije žrtava nasilja, prije svega diskriminacije žena.

Vlada Kantona 10 jeste donijela Protokol o postupanju u slučaju nasilja u porodici za područje Kantona 10, kao i Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici te Akcijski plan za realizaciju Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu.

Vlada je oformila i koordinacijsko tijelo za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u Kantonu 10. Koordinacijsko tijelo čine predstavnici nadležnih kantonalnih institucija u čijoj nadležnosti je pravosuđe, policija, socijalna zaštita, obrazovanje, zdravstvena zaštita, te po mogućnosti predstavnici opštinskih multisektorskih timova. U sastav ovog koordinacijskog tijela mogu ući i predstavnici medija, nevladinih organizacija i drugi eksperti ovisno o potrebama i mogućnostima Kantona.

Međutim, i pored naprijed preduzetih mjera i radnji od strane Vlade, evidentno je da problem nasilja u porodici i diskriminacija žena i dalje postoji u Kantonu 10, te da se ne smanjuje broj evidentiranih slučajeva.

Nadležna tijela Kantona 10, u svojim odgovorima često ističu nedostatak multisektorske saradnje, kadrovske probleme i needuciranost osoblja, nedostatak finansijske podrške od kantona i opština, nedjelotvornost uslovnih osuda i novčano kažnjavanje počinitelja koje pogađa i porodicu.

Navedeni problemi su tim složeniji, što se u Kantonu 10 nalaze opštine Drvar, Bosansko Grahovo i Glamoč, koje su povratničke opštine, koje su nerazvijene, s pretežno starijom populacijom, s malim brojem zaposlenih itd. Iako tešku socio-ekonomsku situaciju dijele i opštine Tomislavgrad i Kupres te Grad Livno, nesporno je najteža situacija u navedenim povratničkim opštinama.

Član 1. Zakona o socijalnoj zaštiti Kantona 10 uređuje način obavljanja finansiranja djelatnosti socijalne zaštite, korisnici, prava korisnika socijalne zaštite, postupak za ostvarivanje tih prava, te uređuje osnivanje ustanova socijalne zaštite, vršenje nadzora u ostvarivanju djelatnosti socijalne zaštite te druga pitanja značajna za ostvarivanje djelatnosti socijalne zaštite u Kantonu 10.

Članom 98. istog Zakona određeno je da Centar za socijalnu zaštitu osniva opština za svoje područje, te da je osnivač centra za socijalnu zaštitu dužan prethodno pribaviti mišljenje ministra nadležnog za poslove socijalne zaštite.

Vlada Kantona 10 je u svom osvrtnu na stanje socijalne zaštite u Programu mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici Kantona 10, istaknula: *“Na prostoru Županije/Kantona 10 djeluju četiri centra za socijalnu skrb te dvije službe pri općinama koje se bave pitanjima pružanja zaštite građanima. Trenutna analiza pokazuje da u postojećim centrima za socijalnu skrb i službama socijalne zaštite postoje velike razlike u stručnim resursima, tehničkim, materijalnim i prostornim kapacitetima”...*

U prilog izrečene konstatacije o nedostatnoj multisektorskoj saradnji, Ombudsmeni ističu činjenicu da im koordinacijsko tijelo nije moglo dati informaciju o izrečenim sudskim presudama jer *“sudovi nemaju obavezu nas izvještavati”*. Ombudsmeni ocjenjuju da se u konkretnom slučaju radi o slaboj međusektorskoj saradnji, a što je u suprotnosti s članom 7. Istanbulske konvencije, kojim je ustanovljena obaveza država na preduzimanje sveobuhvatnih i koordiniranih politika.

U tom smislu, Ombudsmeni podsjećaju da je članom 10. Istanbulske konvencije određeno da će *“članice odrediti odnosno uspostaviti jedno ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, provođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom. Ova tijela će koordinirano prikupljati podatke u skladu s članom 11. vršiti analizu i objavljevati rezultate.”*

Ombudsmeni podsjećaju da u prilog mišljenju o slaboj međusektorskoj saradnji i to da je Vlada Kantona 10 u svom Programu mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu, a u dijelu koji se odnosi na stanje socijalne zaštite u Kantonu 10, istaknula: *”...Ovakvo stanje, uz nedovoljnu međusektorsku suradnju između pet glavnih aktera (centri, policija, sudstvo, pravosuđe i zdravstvo) koji se bave pitanjima zaštite od nasilja u obitelji, često rezultira nejednakim pristupom u tretiranju slučajeva obiteljskog nasilja. U cilju otklanjanja ovog problema neophodno je razviti multidisciplinarni pristup na principu međusobne suradnje, razmjene raspoloživih informacija i uzajamnog povjerenja. Najdjelotvorniji mehanizam za razvijanje ovog partnerstva je uspostavljanje partnerskih odnosa kroz primjenu zakona, podzakonskih akata i potpisivanje protokola o međusobnoj suradnji.”*

Nadalje, Ombudsmeni podsjećaju da Istanbulska konvencija naglašava obavezu članica da osiguraju da prethodno opisane politike stave prava žrtve u središte svih mjera i da se primjenjuju kroz djelotvornu saradnju svih nadležnih organa, institucija i organizacija, odnosno uključivanje državnih organa, nacionalnih, regionalnih i lokalnih skupština i uprave, državnih institucija za zaštitu ljudskih prava i organizacije civilnog društva.

Nesporno je da Istanbulska konvencija prepoznaje značaj organizacija civilnog društva u zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici, da obavezuje članice da odvajaju odgovarajuća finansijska sredstva i ljudske resurse za adekvatno provođenje integrisanih politika, mjera i programa koje provode i nevladine organizacije i civilno društvo (član 8), da su obavezne prepoznati, podsticati i podržavati, na svim nivoima, rad nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva u borbi protiv nasilja nad ženama i uspostaviti djelotvornu saradnju s ovim organizacijama (član 9).

Istanbulska konvencija u posebnom članu koji nosi naziv “sigurne kuće”, nameće obavezu državama članicama da preduzmu sve neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za siguran smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci (član 23).

Međutim, u odgovorima nadležnih tijela dostavljenim Ombudsmenima, nerijetko se ističe, da kantonalne i opštinske vlasti u cijelosti nisu ispunile svoje obaveze u pogledu osiguranja dostatnih finansijskih sredstava za borbu protiv nasilja u porodici, ne izdvajaju sredstva za plaćanje smještaja žrtava nasilja u sigurne kuće, već to često pada na teret nevladinih organizacija.

Ombudsmeni, u tom smislu, ponovno podsjećaju da je Vlada Kantona 10, u već spomenutom Programu mjera istaknula, da: *„...U praksi, uvjeti za provedbu zaštitnih mjera često nisu osigurani. Nerijetko se desi da žrtva biva izbačena na ulicu s djecom te je zbog različite okolnosti često primorana da se vrati kući nasilniku. Ovo se dešava zato što žrtve obiteljskog nasilja nisu prepoznate u Zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom. Na nivou Kantona ne postoji nijedna sigurna kuća niti centar za liječenje od ovisnosti.”*

I Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine predviđa zbrinjavanje žrtve nasilja u porodici u sigurnu kuću/sklonište, koja predstavlja posebnu mjeru podrške kojom se osigurava siguran smještaj i pomoć žrtvama nasilja u porodici, koju može realizovati pravna osoba, uz pristanak žrtve i na najduže šest mjeseci, što se može produžiti uz pisanu saglasnost nadležnog organa starateljstva. Prema odredbama ovoga Zakona sigurnu kuću može osnovati pravna ili fizička osoba u skladu sa zakonom, a kriterije i standarde za osnivanje, rad i finansiranje sigurnih kuća propisuje federalni ministar rada i socijalne politike. Sredstva za finansiranje privremenog zbrinjavanja žrtve nasilja u sigurnoj kući, drugoj odgovarajućoj instituciji ili kod druge porodice, osiguravaju se u skladu s propisima Federacije Bosne i Hercegovine i kantona u procentima od: 1) budžeta kantona u visini od 30%; 2) budžeta Federacije Bosne i Hercegovine u visini od 70% (član 35. i član 43.).

Ombudsmeni podsjećaju da Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom Federacije BiH trenutno ne prepoznaje žrtve nasilja kao kategoriju korisnika socijalne zaštite. Kada su u pitanju kantonalni zakoni o socijalnoj zaštiti kao kategorija korisnika socijalne zaštite žrtva nasilja u porodici se ne prepoznaje u svim kantonalnim zakonima, pa tako ni u Zakonu o socijalnoj zaštiti Kantona 10.

Međunarodni dokumenti koji garantuju prava iz oblasti socio-ekonomskih prava, među kojima je i pravo na socijalnu zaštitu i koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini su već ranije spomenuti Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima kao i revidirana Evropska socijalna povelja, a koju je država dužna poštovati, štiti i ispunjavati. S obzirom da obaveza leži na državi, način na koji će se ova prava ispuniti je u isključivoj brizi države i svaka država za sebe određuje modele socijalne zaštite onako kako to najbolje odgovara njenom političko-državnom uređenju, tradiciji, specifičnim problemima koji opterećuju zemlju itd.

Međutim, iako žrtve nasilja u porodici, uzimajući u obzir trenutnu situaciju u kojoj su u nekim zakonima prepoznate kao korisnici socijalne zaštite, a u drugima ne, ova kategorija ima niz specifičnosti i zahtijeva poseban pristup smatrajući da istovremeno, kao što je već ranije istaknuto,

nasilje u porodici predstavlja vid diskriminacije žena, te da je zaštita ove kategorije garantovana i međunarodnim standardima u oblasti prava žena.

Međunarodni standardi o zaštiti žrtava nasilja naglasak stavljaju na žrtvu, te najprije uzimaju u obzir sigurnost i zaštitu žrtve, te u tom smislu potiču države da koordiniraju radnje u vezi sa zaštitom žrtava, kako bi žrtve dobile trenutnu i sveobuhvatnu pomoć putem koordiniranog, multidisciplinarnog i stručnog djelovanja, te saradnju između policije, zdravstvenih i socijalnih službi, pravosudnog i nevladinog sektora. Međutim, primjera radi, Ombudsmeni podsjećaju da nadležni organi u Opštini Bosansko Grahovo nisu ispunili svoje obaveze u slučajevima kada su žrtve nasilja imale potrebu zatražiti ljekarsku pomoć u Drvaru ili Livnu, (ambulanta u Bosanskom Grahovu radi dva puta sedmično po dva sata) jer nisu imale obezbijeden prevoz. U konkretnom slučaju su nadležni organi na području opštine Bosansko Grahovo imali obavezu obezbijediti ili izvršiti prevoz žrtve nasilja do zdravstvene ustanove.

U vezi s prethodno navedenim, uvažavajući finansijski aspekt, donošenje budžeta, osnivanje sigurnih kuća i/ili plaćanje smještaja žrtvama nasilja u porodici, prilikom pronalaženja optimalnog modela zaštite žrtava nasilja u porodici neophodno je imati prethodno navedeno u vidu.

Nadležni organi u svojim odgovorima ističu da su žene žrtve nasilja u porodici zbog ekonomske ovisnosti prinuđene da se vrate počiniocu nasilja, kao i da pred tužilaštvom odbijaju svjedočiti i ne traže krivično gonjenje počilaca. Ombudsmeni su mišljenja da ovakvom ponašanju žena žrtava nasilja u dobroj mjeri pridonosi neadekvatan odgovor vlasti na obaveze iz čl. 18. i 20. Istanbulske konvencije, koje nisu preduzele adekvatne mjere na osnaživanju i ekonomskoj neovisnosti žena žrtava nasilja, njihovoj obuci i pomoći prilikom zapošljavanja. Također, žene žrtve nasilja, najčešće, nemaju mogućnost da uz pomoć vlasti riješe pitanje svoga stanovanja, što zbog nedovoljne brige vlasti, a što zbog loše finansijske situacije i nedostatka adekvatnog stambenog prostora.

Iako nevladine organizacije i centri socijalne zaštite u konkretnim slučajevima pružaju odgovarajuću pravnu pomoć žrtvama nasilja u porodici, na kantonalnom nivou još nije osigurana besplatna pravna pomoć.

Značajno je ukazati i na preporuku 22. koju je Komitet za ukidanje diskriminacije žena dao u Zaključnim zapažanjima na kombinovani četvrti i peti periodični izvještaj Bosne i Hercegovine²¹: *“Komitet preporučuje da zemlja članica: (a) uspostavi djelotvorne institucionalne mehanizme za koordinaciju, praćenje i ocjenu efikasnosti uticaja razvijenih strategija i preduzetih mjera s ciljem da obezbijedi dosljednu primjenu zakona na svim nivoima;... (e) obezbijedi odgovarajuću podršku, zaštitu i rehabilitaciju ženama žrtvama svih oblika nasilja, uključujući jačanje kapaciteta postojećih skloništa i proširenje saradnje i finansiranje nevladinih organizacija koje obezbjeđuju sklonište i rehabilitaciju žrtvama.”*

Akcijskim planom za realizaciju Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu, planirano je usklađivanje normativno-pravnog okvira u oblasti nasilja u porodici s domaćim i međunarodnim standardima iz ove oblasti, unapređivanje

²¹Zaključna zapažanja na kombinovani četvrti i peti periodični izvještaj Bosne i Hercegovine Komiteta za ukidanje diskriminacije žena, od 25. jula 2013. godine, http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/02/CEDAW_4-5.pdf, str. 6;

znanja i vještina osoba koje se profesionalno bave pitanjima nasilja u porodici, unapređivanje metodologije za prikupljanje podataka o slučajevima nasilja u porodici, povećanje društvene svijesti o nasilju u porodici i oblicima nenasilničkog ponašanja te razvijanje multidisciplinarnog pristupa u lokalnim zajednicama u pružanju odgovarajućih vidova zaštite i tretmana žrtava nasilja u porodici i rada s osobama koje su počinile nasilje u porodici.

U Akcijskom planu je predviđeno osnivanje sigurne kuće, uspostavljanje besplatne pravne pomoći te donošenje izmjena i dopuna Zakona o socijalnoj zaštiti Kantona 10, kojim se žrtve nasilja u porodici prepoznaju kao korisnici socijalne pomoći.

Međutim, Ombudsmeni podsjećaju da je do isteka 2020. godine do kada je predviđena realizacija navedenog preostalo malo vremena i upitno je šta će od planiranog biti ostvareno.

Ombudsmeni podsjećaju na značaj medija u prevenciji, zaštiti i borbi protiv nasilja u porodici, čije promotivne aktivnosti trebaju biti usmjerene boljoj informisanosti žrtava o njihovim pravima i mogućnostima ostvarivanja tih prava i o štetnosti nasilnog ponašanja članova porodice.

U tom smislu, Ombudsmeni pozivaju medije da nastave odgovorno prezentovati problematiku nasilja u porodici, a tamo gdje ima prostora, da poboljšaju svoj rad s ciljem što bolje informisanosti građana o ovom značajnom društvenom problemu. Ombudsmeni posebno ukazuju na važnost sudjelovanja stručnih lica u svim emisijama vezanim za ovu problematiku.

Ocjenom datih izjašnjenja nadležnih organa, može se konstatovati da nisu dosljedno poštovane odredbe međunarodnih standarda o ljudskim pravima i domaćeg zakonodavstva, a u smislu finansijskih obaveza kao ni obaveza koje se odnose na osnivanje, rad i finansiranje sigurnih kuća, prepoznavanje žrtve nasilja kao korisnika socijalne pomoći u Zakonu o socijalnoj zaštiti te uspostavljanja besplatne pravne pomoći.

Ombudsmeni ukazuju na izostanak adekvatne multisektorske saradnje, na potrebu popunjavanja nadležnih organa stručnim i educiranim kadrom, kao i pitanje djelotvornosti izrečenih uslovnih osuda.

Uzimajući u obzir sve navedeno, postupajući u skladu sa svojim ovlaštenjima, na osnovu člana 32. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i člana 7. Zakona o zabrani diskriminacije, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir sigurnost i zaštitu žrtava nasilja u porodici, donose

PREPORUKU

1. Da svi nadležni organi u Kantonu 10 preduzmu efikasne mjere i radnje na dosljednoj provedbi međunarodnih standarda o ljudskim pravima, domaćeg zakonodavstva i Akcijskog plana za realizaciju Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu, a u skladu s nalazima iz ove preporuke.
2. Da u roku od 30 dana od dana prijema ove preporuke obavijeste Ombudsmene za ljudska prava Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem realizacije iste.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine

Prof. dr. Ljubinko Mitrović

Dr. Jasminka Džumhur

Nives Jukić